

36. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2023. április 18-20.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar

**A jog és a jogi szimbólumok megjelenése George R. R. Martin: Tűz
és jég dala könyvsorozatában**

Pályamunka lezárásának időpontja: 2022. november. 10.

Jelige: „*Közeleg a tél*”

2023

Tartalomjegyzék

I. rész:	3
Bevezetés	3
George R. R. Martin regényének világa	3
Cselekmény	4
II. RÉSZ:	7
A Hét Királyság államformája	7
Magyar feudális társadalmi berendezkedés	8
Papok rendje	8
Nemesi rend	9
Bárok, Lordok	9
A lovagok	10
Westeros társadalmi felépítése	10
Westerosi nemesek jogai	13
Trónbetöltése vagy inkább bitorlása	15
Koronázás Westerosban és Magyarországon	15
Katonai jogról és a hadijogról (ius in bello) általánosságban	19
A hadtudomány megjelenése a könyvsorozatban	20
Westerosi hadviselés	21
A középkori harcászat	23
Ítélezés és Bíraskodás	25
Párbaj általi ítélet	27
Szokásjog	29
Címerek és jelentésük	30
Jelmondatok	35
III. RÉSZ:	35
Összegzés	35
Függelékek	37
Felhasznált irodalom	37
Internetes források	38

I. rész:

Bevezetés

A Tűz és Jég dala könyvsorozat nem hagyományos fantasy elemek miatt vált népszerűvé, ugyanis a könyvekben a mágia, a sárkányokon túl élőholtak (vagyis a „mások”) is megjelennek. George R. R. Martin legnagyobb erőssége, hogy meg tudja újítani és élettel tölti fel ezt a műfajt, így ennek köszönhetően elsőprő népszerűsége tette az elmúlt több mint 20 év alatt. A tűz és jég dala regénysorozat számos cselekményszállal dolgozik, akik mind a történet főszereplőiként működnek és mindegyikük szubjektív nézőpontja erősen befolyásolja az olvasó történetről alkotott képét. Az első kötetben kilenc, a másodikban tíz, a harmadikban tizenkettő, a negyedikben tizenhárom, míg az ötödikben már tizennyolc olyan szereplő van, akik saját fejezetekkel rendelkeznek, ezáltal a cselekmény rendkívül árnyalttá válik. A lebilincselő fantasy, sokáig klasszikus lovagkirályságot tár az olvasó elé. Egy gonosz hatalom története elevenedik meg, ám hamar rá kell ébrednünk, hogy ebben a világban mégsem egyszerűen jók és gonoszok kerülnek szembe egymással, hanem ahogy már előbb is említettem bámulatosan és részletesen ábrázolt jellemek bontakoznak ki előttünk különböző vágyakkal, célokkal, félelmekkel és sebekkel, tehát a hősök nem mindig hősök, a gazemberek is emberek célokkal és motivációkkal. Ez a fantasztikus világ ragadott meg engem tinédzserkoromban. Számomra nagy öröm volt, hogy a fantasy világában keressek jogi elemeket és szimbólumokat, amelyek megjelennek a könyvekben. Nem egyszer előfordult velem a pályamunka írása közben azon kaptam magam, hogy a sorozatot újra nézem, és a könyveket bújom, miközben valami érdekes és új információt találtam. A beadandó dolgozatban kiemelttem az általam gondolt fontosabb jogi elemeket és szimbólumokat, majd azokat párosítottam az egyetemi képzés során tanult magyar jogtörténeti és hadtörténeti tudással és fellelhető forrásokkal. Fontos jogi elemeket, valamint hasonlóságokat összehasonlítottam és ütköztettem őket, valamint levontam a tanulságot és érvekkel cáfoltam vagy igazoltam.

George R. R. Martin regényének világa

George R. R. Martin lélegzetelállító világot teremtett meg a Tűz és Jég dala köteteivel: nemcsak évezredek felölelő történelmet, sokszínű kultúrát kreált, hanem egy hatalmas világot, változatos tájakkal, melyeket teljesen átjár a rajta élő nép kultúrája. George R. R. Martin Tűz és jég dala c. fantasy sorozata, egy kitalált világban játszódik. A szerző, világa megalkotásakor a

középkori viszonyokat idézi: nincs mindenre kiterjedő, részletes térkép. A megalkotott világ hatalmas, csaknem 8500 mérfölddel (~ kb. 13680 km) terpeszkedik nyugat-kelet irányba, míg észak-déli kiterjedése 7000 mérföld (- kb. 11266 km).¹ A világ gömb alakú, de még egyetlen hajónak sem sikerült körbejárnia azt, így összesen négy kontinenst ismerünk jelenlegi tudásunkkal:

- Westerost, az Ismert Világ nyugati részén, a Hét Királyságnak otthont adó földrészt,
- Essost a legnagyobb ismert szárazföldet, ahol a Szabad Városok, Valyria romjai, a Dothraki tenger a távoli Yi Ti és Asshai fekszik,
- az ettől délre húzódó Sothoryost, a sűrű dzsungellel borított kontinenst, melynek felderítését a levegőben terjengő betegségek teszik lehetetlenné,
- Ulthost, a Jåde-tenger távoli részén fekvő földrészt, melyről még azt sem tudni, hogy egy nagyobb sziget, vagy kontinens-e valójában.

A könyvből megtudjuk, hogy néhány mester azon is vitatkozik létezik-e egy északi, sarki kontinens a világ tetején, de a jéggel borított tenger, a Fehér Pusztaság lehetetlenné teszi ennek igazolását.² Pályamunkám készítésekor részletesebbnél részletesebb térképeket találtam, de nagysága miatt nem tudom itt bemutatni, ezért az alábbi linken³ lehet elérni. A terület tehát hatalmas és véleményem szerint bősséggel akad benne megannyi gyönyörű táj, amelyet az író fantasztikusan ábrázol. A világ, ahogy már említettem igazi fantasy, akárcsak J. R. R. Tolkien - A Gyűrűk Ura könyvsorozata vagy Patrick Rothfuss – A szél neve című könyv világa hiszen tele van mágiával, csillogó páncélú lovagokkal, várakkal és csatákkal.

Cselekmény

A történet központja természetesen Westeros, amelyet ősi, nagy királyságok urálnak, az úgynevezett hét királyság, melynek egyetlen királya van, aki uralkodik a földrész többi királysága felett. Westerosra azonban Essosról egy uralkodó család érkezik - a valyriai Targaryenek -, akik sárkányaiknak is köszönhetően az egész, földrészt az uralmuk alá veszik. A nemesség többsége nem akart behódolni a Targaryeneknek, de ellenállásuk hiábavaló, hiszen a sárkányokat nem tud-

¹ Wiki of Ice and fire: A Song of Ice and Fire (2022. 11. 04.)

https://awoiaf.westeros.org/index.php/A_Song_of_Ice_and_Fire

² Game of Thrones: Tűz és Jég mögött - Westeros Térképe (2022. 11. 04.)

<https://geekhub.hu/tronok-harca-az-ismert-vilag-terkepe/>

³ Az Ismert világ térképe:

<https://geekhub.hu/content/gotmap.jpg> (2022. 11. 04.)

ták legyőzni. Az ellenállók leverése után megalakítják a királyságot, amely fölött több száz évig uralkodnak, a sárkányok pedig elkorcsosulnak, majd kihalnak.⁴

A király Királyvárban uralkodik, ő a Bitorló Robert Baratheon, aki megtörte a Targaryenek évszázados uralkodását, amikor szerelmét elrabolta Rhaegar Targaryen herceg. Az imádott nő nem volt más, mint jó barátjának, Eddard Starknak, az északi uralkodóház fiának húga, Lyanna. A herceg apja, a regnáló II. Aerys Targaryen „az örült király” (lásd:34. sz. kép) kivégezteti Eddard bátyját és apját, amiért is Lyanna szabadon engedésének ügyében folyamodnak hozzá. Mellékesen kell megjegyezni azt a fontos tényt, hogy a Targaryenek egymás közt házasodtak a családi vérvonal „tisztasága” érdekében (lásd 1. sz. kép), így emiatt sok utóduk testileg- vagy mentálisan sérült, ahogy az éppen uralkodó király is, aki összeesküvést sejt a dolog mögött, ezért kivégzi az elé járulókat. Természetesen ez a lépés felbőszíti Eddard Starkot, aki barátjához csatlakozik és harcba indul az Örült király ellen. E tetteknek súlyos a következményeik voltak, miszerint a Targaryeneket gyakorlatilag kiirtják, Lyanna Stark meghal, az örült királyt saját testőre, Jaime Lannister öli meg, megmentve ezzel Királyvárat a felégetéstől, amit a király végső elkésztésében akart. Robert Baratheon a Vastrónra ül, feleségül veszi Jaime ikertestvérét, Cersei-t, és Westeros ismét békére lel, így telnek az évek.⁵

Itt kezdődik maga a regénycselekmény szála, a Trónok harca c. kötettel. A béke törékeny Westerosban. A király vadászik, iszik és nem jut ideje uralkodni. Ezért a Kistanács az, amely a birodalom ügyeit intézi, élén a királyt képviselő Segítővel. A Segítőt azonban megmérgezik és Robert a barátját, Eddard (Ned) Starkot kéri fel a posztra. Ned két gyermekével, Arya-val és Sansa-val Királyvárba megy, és elvállalja a feladatot, egyben nagyobbik lányát, Sansa-t Robert király fiának, Joffrey-nak ígéri. „*Gyere velem délre és újra megtanítalak nevetni - ígérte a király. - Segítettél megszerezni ezt az átkozott trónt, hát most segíts megtartani is! Úgy volt. hogy együtt uralkodunk majd. Ha Lyanna életben marad, testvérek lettünk volna, az érzelmek mellett a vér által is*

⁴ A Tűz és Jég dala könyvsorozat kronológiája

https://awoiaf.westeros.org/index.php/Timeline_of_major_events#King_Robert.27s_Reign (2022.11.01)

⁵ A történet alapja – Westeros trónok harca blog

<https://www.westeros.hu/tortenet.html> (2022.12.20 20:00)

*összekötve. Nos, még nincs túl késő. Nekem van egy fiam. Neked van egy lányod. Az én Joffom és a te Sansád egyesítik.”*⁶

Az új Segítő komolyan veszi a feladatát és miután sógornőjétől, elődjének feleségétől, Lysa Arryn-től közvetve úgy értesül, hogy Jon Arrynt a Lannisterek mérgezték meg, nyomozni kezd. Végigjárja azokat a helyeket, ahol az elődje járt, végigolvas mindent, amit ő olvasott és szörnyű titkokra lel. Robert királynak számtalan házasságon kívüli gyermeke van Királyvárban, köszönhetően kicsapongó életének, ám mindegyikükben van valami közös, úgy, mint a király valamennyi felmenőjében is fellelhető sötét haj, fekete szem. Robert gyermekei azonban szőkék és kék szeműek. Eddard rájön, hogy Cersei és Jaime, a két ikertestvér nem csak, hogy szerelmeseik egymásba, de ebből a titkos kapcsolatból fogantak a Vastrón várományosai Joffrey és Tommen.

Robert király egy vadászat során szerzett súlyos sérülésbe hal bele, Eddardra hagyva a régensi posztot. Cersei azonban tudomást szerez a Segítő által felfedezett titkokról, ezért Ned Starkot árulás vádjával börtönbe záratja. Eddard idősebb fia Robb Stark sereget gyűjt és elindul északról, hogy apját kiszabadítsa. Joffrey - a trónörökös - egyezségre jut Neddel, hogy ha árulónak vallja magát akkor megkegyelmez neki és szabadon távozhat. Ned betartja az egyezséget, viszont Joffrey nem. Ned árulónak vallja magát, Joffrey pedig kivégezteti - saját lányai szeme láttára. Ned Stark kivégzése miatt véres háború tör ki, minden uralkodó család a Vastrónt akarja.⁷

„- Jól van - mosolygott. - Átadom az üdvözlétedet Lyannának, Ned. Vigyázz a gyerekeimre helyettem!

A szavak törként hatoltak Ned gyomrába. Egy pillanatig úgy érezte, kiszaladt a lába alól a talaj. Képtelen volt hazudni.

- Vigyázni... fogok rájuk, mintha a sajátjaim lennének szólalt meg vontatottan.

⁶ George R. R. Martin: Trónok harca (részlet könyvsorozat első részéből, amikor Robert Baratheon király arra kéri Ned Starkot, hogy segítsen neki, mint a király segédje)

⁷ Westeros trónok harca blog: A történet alapja
<https://www.westeros.hu/tortenet.html> (2022.12.20 20:00)

Róbert bólintott és lehunyta a szemét. Ned nézte, ahogy régi barátja lágyan a párnák közé süllyed, ahogy a más teje letörli az arcáról a fájdalmat. Az álom magába fogadta. Súlyos láncok csilingeltek halkán, ahogy Pycelle nagymester odalépett Nedhez.

- *Mindent megteszek, ami a hatalmamban áll, uram, de a seb elüszkösödött. Két napba telt, mire visszaértek vele. Mire odajutottam hozzá, már késő volt. Tudok enyhíteni őfelsége fájdalmán, de már csak az istenek képesek meggyógyítani őt.*

- *Mennyi ideje van? - kérdezte Ned.*

- *Tulajdonképpen már halottnak kellene lennie. Még senkit sem láttam ilyen vadul kapaszkodni az életbe.*

- *A bátyám mindig erős volt - mondta Lord Renly. - Talán nem bölcs, de erős. „*⁸

II. RÉSZ:

A Hét Királyság államformája

A hét királyság államformáját tekintve monarchikus. Jogtörténeti tanulmányaim során kijelenthetem, hogy a monarchia államfője, a monarcha általában örökösdés útján, hagyománytól meghatározott, szigorú öröklési rend szerint, életre szólóan nyeri el pozícióját. Ez az ún. „örökös monarchia”, szemben a választási monarchiákkal, melyek az államfejlődés kezdeteire, illetőleg a „nemesi köztársaságokra” voltak leginkább jellemzők. Főként a magyar és a lengyel nemesekre használt kifejezés arra a berendezkedésre, rendi demokráciára, amelyben a (köz)nemesség jelentős ellensúlyt képez a királlyal szemben. A monarcha személyében szimbolizálja az államot. Fő vonása a hatalom elnyerésének és gyakorlásának jogszerűségére vonatkozó feltevés, mely tradíciókra és/vagy isteni megnyilatkozás útján történő kiválasztásra épül. Különösen jellemző az „istenti kegyelemre” való hivatkozás, melynek birtoklása fejeződik ki a felkenési, koronázási ceremóniákban, a korona és a koronázási jelvények fontosságában, ugyanis ezek hitelesítik az uralkodó hatalmát, ebben fejeződik ki az isteni kiválasztás, az az állítás, hogy ők Isten földi helytar-

⁸ MARTIN, George R. R.: Trónok harca. Alexandra Kiadó, Pécs, 2008. (részlet a könyvből: Robert Baratheon a halálos ágyán)

tói, az isteni akarat végrehajtói. A tanácsadók bevonása bölcs önmérsékletre vallott.⁹ Ha megvizsgáljuk a fenti állításokat akkor megállapíthatjuk, hogy igazak Westeros uralkodóira is. Nagyon megegyezik az államforma leírása a korai magyar királysággal. A patrimoniális monarchiában a király elvileg valamennyi földnek és az ország valamennyi lakójának ura, hatalma elméletileg korlátlan. Ha a korai magyar királyságot vesszük alapul, akkor Szent István államalapításának eredményeképpen egy szilárd hatalmat adott át: a föld jelentős része a király vagy szövetségesei kezén volt, az ispánok az uralkodó bizalmi emberei voltak, akinek törvényhozói, igazságszolgáltató tevékenységét intézményesen senki sem korlátozhatta.¹⁰

Magyar feudális társadalmi berendezkedés

A rend, a társadalom lényeges vonásokban azonos jogállású, örökletesen kiváltságolt elemeit tömörítette, akik érdekeiknek politikai síkon is hangot adtak. A rendek politikai hatalmukat sajátos rendi intézményeiken keresztül érvényesítették. A rendiség ebből következően a társadalom azon állapota, amikor a társadalom felső csoportjai rendekbe szerveződnek, e rendek pedig – egymás és a királyi hatalom ellen – megpróbálják érvényesíteni közös érdekeiket.¹¹ Lényege a rendek és a központi hatalom között kialakuló relatív egyensúly. Ebben a helyzetben a rendek tudomásul veszik a központi hatalom ténykedését, a királyi hatalom pedig garantálta a rendi intézményeket. Rex és regnum állnak egymással szemben, s folyamatos hatalmi küzdelmük adta meg a rendi monarchia kereteit.¹²

Papok rendje

A papok rendje bírta az aprivilegium forit, az ítélkezési kiváltságot, s eszerint a papok fölött csak szentszék ítélkezhetett, továbbá az egyházi birtokokon élők joghatósága is az egyházi bíróság volt. A főpapok perekben élvezett kiváltságai ugyancsak a 11. század folyamán erősödtek meg. Mondhatjuk tehát, hogy a 11. században az első rend már létezett.¹³ A magyar történelem-

⁹ MEZEY Barna: Magyar alkotmánytörténet: Osiris kiadó, Budapest, 2007, 3. fejezet - III. rész – A Feudális Állam Szervei. 47-49 o.

¹⁰ BALOGH Judit, PAPP László: Előadások a magyar Alkotmányjogtörténet köréből 6-8 o.

¹¹ MEZEY Barna i.m. 24. o.

¹² MEZEY Barna i.m. 26. o.

¹³ MEZEY Barna i.m. 24. o.

ben elsőként a papi rend alakult ki a 12. században, amikor Könyves Kálmán elismerte bíráskodási kiváltságukat.

Nemesi rend

A nobiles, azaz a köznemesség rétege a kevesebb vagyonnal rendelkező személyeket fogta össze, akik vagyonukból képesek voltak páncélos vitézként katonáskodni. A 14. századtól azonban a vagyon mellett megjelent, sőt hamarosan azt jelentőségben meg is haladta, a nemesség személyi elve, jellege is. Időrendben másodikként a nemesi rend jelent meg, a már említett első világi aranybullával (1222). A nemesség nem a hajdani nemzetségi szervezetről alakult ki, hanem egy új társadalmi réteg lett: a király mellett fegyveresen harcoló, s ezért jutalmul adománybirtokokat kapott vitézekből született. Ezek a vitézek rangjukat nem elődjeiktől, azaz származásukból, hanem a királytól kapott adományukból származtatták.¹⁴

Bárók, Lordok

A barones alatt egyrészt az ún. igazi bárók (veri barones) értendők, akik amellet, hogy hatalmas birtokaik voltak, valamilyen országos méltóságot is viseltek (nádor, országbíró, tárnokmester, horvát bán, erdélyi vajda, székelyek ispánja, szörényi bán, ítélőmester, a zászlósurak stb.), ily módon közvetlen politikai befolyást tudtak gyakorolni. Ők a sarkalatos jogokon túl további kiváltságokat élvezhettek (királyi tanács tagjai, királyi udvarban megjelenhetnek, özvegyeik hitbére magasabb volt), valamint ide tartoznak az ún. név szerinti bárók vagy címzetes bárók, akik országos méltóságot nem viseltek, de a méltóságviselők leszármazottjaik és óriási birtokaik miatt maguk is megkerülhetetlen tényezők voltak, a közönséges nemesek fölött álltak. Az országgyűléseken pl. ők is jogosultak voltak személyesen megjelenni, saját véleményét nyilvánítani. A bárók természetes igénnyel léptek fel: egyre terjeszkedő uradalmaik fölött ők is immunitást, bíráskodási jogot akartak szerezni, sőt a vérhatalom jogát is maguknak vindikálták. Küzdöttek a politikai pozíciókért, a királyi apparátus hatalmi csomópontjainak ellenőrzéséért. Sajátos jogállást

¹⁴ MEZEY Barna i.m. 25. o.

a királyi hatalom elleni harcban, nem általános privilégiumként, hanem egyedi kiváltsággövetelések teljesítésével és kikényszerítésével szereztek.¹⁵

A lovagok

XI. századtól fogva a lovagok, mint egy külön álló társadalmi osztály tagjai nemcsak külső megjelenésük, ruházatuk és fegyverzetük hasonlósága által tüntették ki összetartozásukat. A lovag sajátos képződmény a kötött feudális társadalomban. A lovagi cím nem volt nemesi kiváltság, bárkiből lehetett lovag, akinek megvoltak a kellő lehetőségei ehhez. Tehát ha szüleinek, hozzátartozóinak sikerült elérnie, hogy apród lehessen egy másik lovag, vagy főúr mellett, majd megfelelő felszerelést vásárolt magának és kitüntette magát tetteivel, elnyerhette egy alacsony származású is a lovaggá avatást. A ceremóniával egyidejűleg az ifjú sok esetben hűbéri birtokot is kapott atyjától vagy valamelyik nagyúrtól. A lovagok pedig gyakorlatilag a nemességhez tartoztak, s ennek révén magas pozíciókba is juthattak.¹⁶

Westeros társadalmi felépítése

Westeros társadalmi felépítése eltér a középkori társadalmaktól, ugyanis a társadalom élén a Vastrónon ülő király van, aki a legmagasabb politikai szintet képviseli és minden kérdésben a legfelsőbb hatalom birtokosa. A magyar és európai patrimonialis idősakra jellemző személyes felségjogok is fűződnek az uralkodóhoz: szent, sérthetetlen (büntetőjogi alakzattal védelmezve); felelőtlen (mert semmilyen körülmények között nem vonható felelősségre); apostoli jelző illette meg (a hét védelmezője); címerébe beilleszthette az ország címerét (Westerosban a hét királyságnak nincs saját címere, ezért mindig az uralkodó ház címere az „ország” címere) és ünnep övezi az életében bizonyos eseményeket pl: házasságkor vagy gyermeke születésekor jellemzően lovagitornát tartottak. Az uralkodó megfogalmazása: „*Az Andalok, Rhojne és az Elsők Királya, a Hét Királyság Ura és a Birodalom védelmezője*”.

A király hatalomgyakorlásának, uralmának felségjogai szélesek voltak és meghatározták a királyság működését. A legfontosabb felségjogai a hadügyi felségjog (háborúindítás, illetve a

¹⁵ MEZEY Barna i.m. 24. o.

¹⁶ KULCSÁR Zsuzsanna: *Így éltek a Lovagokban*, Gondolat kiadó, Budapest, 1967) 15. o.

békekötés kérdéséről rendelkezzen); törvényhozás (királyi tanács meghallgatásával, majd később beleszólásával döntött); hivatali felségjog (milyen tisztségek jöttek létre, és azokat ki töltötte be); bírói felségjog (bármikor dönthetett valakinek a bűnösségéről); és a pénzügyi felségjog (bármikor verethetett saját pénzt).¹⁷

A király vazallusai a nagy házak lordjai, akik a Hét Királyság tartományai felett uralkodnak és saját vazallusokat fogadhatnak területeiken belül. Ez a rendszer a legkisebb földdel bíró vazallusig vezethető le. Robert Baratheonnak uralkodása idején nyolc vazallusa volt: Eddard Stark, Jon Arryn, Hoster Tully, Balon Greyjoy, Mace Tyrell, Tywin Lannister, Renly Baratheon és Doran Martell. Ők a társadalom élén állnak, közvetlenül a királynak tartoznak számadással és mindegyikük egy-egy földterület felett uralkodik nagyúrként. Néhány lord azonban más címeket is viselhet, így Lord Eddard Stark Észak Őrzője, Jon Arryn a Kelet Őrzője, Tywin Lannister Nyugat Őrzője, Mace Tyrell Dél Őrzője, ami a katonai parancsnokot jelent, akik az egyes területek hadereje felett parancsolnak; Balon Greyjoy-t Pyke Uraként, és Tywinn Lannistert Lannisrév Pajzsaként is megnevezik¹⁸. Magyar hasonlóság a középkorban a magyar vármegyerendszer, hiszen ezek a nagyurak mind egy-egy vár és a hozzá tartozó hatalmas föld urai voltak. A XIV. század elején a „kis” királyok is olyan hatalmas területekkel rendelkeztek, amely vetekedhetett a király hatalmával is. A kezdetekben a főispán volt a vármegye feje, akit rangsorban az alispán, majd a vármegye főjegyzője következett. A vármegye különböző járásokra volt felosztva, ezeket egyenként egy főszolgabíró kormányozta, akiket szintén a vármegye nemessége választott meg és a vármegyei törvényhatóság kültisztviselőjei voltak, akik az alispánnal közvetlenül érintkeztek. Ezek több funkciót is elláttak, mint például:

- politikai funkciót: ami az országos kérdések napirendre vétele és megtárgyalása; felirati jog a királyhoz, központi kormányzathoz; a vármegyék közötti levelezés joga ugyanilyen tárgyakban; „szövetkezési jog”, azaz a vármegyék politikai fellépéseiket egymással szervezetileg is összehangolhatták,
- hadügyi igazgatás: ami a helyi katonai ügyek intézését jelentette (hadiadó beszédese, újoncozás),

¹⁷MEZEY Barna i.m. 18. o.

¹⁸ Game of Thrones: Tűz és Jég mögött - Hét Királyság társadalmi berendezkedése
<https://geekhub.hu/tuz-es-jeg-mogott-23-a-het-kiralysag-tarsadalmi-berendezkedese/> (2022.12.20.)

- közhitelességi funkció: a vármegyék - különösen bizonyos időszakokban, de elsősorban csak később, a 17. századtól - hiteles helyi funkciót is elláttak,
- igazságszolgáltatás (bíráskodás): ami a sedrián első- és másodfokú ítélkezési jogkört jelentette, megyei bírák megválasztása és elbocsátása.¹⁹

Külön társadalmi csoportot alkotnak a lovagok és a letelepített lovagok, akik lényegében a nemesi réteg legalsó szintjén képezték. Ezen társadalmi réteg a magyar címer nélküli nemességre hasonlított ún. „Bocskoros nemesekre”, akik valamilyen jó szolgálat érdekében kaptak egy kisebb erődöt és hozzá tartozó földet, ami felett uralkodhattak. Saját parasztjaik és katonáik voltak, de ők is hűséggel tartoztak a föld felett uralmat gyakorló hűbérúr felé. A könyvsorozat világában a lovagok körüli ceremónia sokat egyszerűsödött és leginkább a praktikumra szorítkozott, hiszen elég volt hozzá egy lovag és egy leendő lovag, valamint a kard, amivel megérintik az utóbbi vállát. A lovagok között az számított igazán különlegesnek, ha minél nagyobb dicsőségnek örvendő lovag ütött valakit lovaggá, de előfordult, hogy a kevésbé szerencsés leendő lovagot csak egy középserű lovag ütötte lovaggá. Miként a középkori lovagoknak, úgy a westerosi lovagoknak is erkölcsös életet kellett élniük és lovagi kódex szabályait kellett követniük. A lovagi kódex²⁰ legfontosabb szabályai közé tartozott a gyöngék és elesettek védelmezése és az egyház tanaiknak megtartása, egyház védelmezése. Mindezek tetejébe a lovag vállalja, hogy az igazságtalanság és rossz elleni harcban a jog és a jóság bajnokaként küzd, ahogy csak tőle telik. Ha egy lovag valamilyen oknál fogva méltatlanná vált a lovagi címre, akkor megfosztották őt a lovagi rangjától. A méltatlanná válás valamilyen főben járó bűnben való elmarasztalás esetén volt lehetséges. A bűnös fegyvereit, kardját, pajzsát, sisakját összetörték, majd sarkantyúit levágták. A szertartás végén a rangját elvesztett lovag többé nem létezett a társadalom számára, mivel becsülete és erkölce meghalt.²¹

Az értelmiségi lét - különösen a középkor korai szakaszában - az írni-olvasni tudás főleg az egyháziakra volt jellemző, a nemesek nem tudtak olvasni, ám Westerosban erre a feladatra az Óvárosban kiképzett mesterek szolgáltak. Az európai középkorban valamennyi országban az volt a jellemző, hogy ha a király vagy egy befolyásos ember nem tudott írni-olvasni, egy klerikust tartott maga mellett erre a célra. A westerosi mestereket egy független központ képezte ki, mely-

¹⁹ BALOGH Judit, PAPP László i.m. 31.-33 o.

²⁰ LLULL, Ramón: Liberte del orden de cavalleria (Felszabadult a lovasság rendjéből)

²¹ ZOMBORI István: Lovagok és lovagrendek (Bp. kozmosz kv., 1988.) 12—13. o.

nek központja a Citadella, a felsőoktatásnak szentelt komplexum, amely Oldtown városában volt megtalálható. Az új beavatottakat a hosszú évek során képezték ki, és tanulmányaik befejezése után elnyerték a „mester” címet, valamint lányaikat. Sikeres záróvizsgák után az ifjú mesterek sorsáról tanács döntött, hogy melyik westerosi kastélyban vagy városban kell szolgálatot teljesíteniük.²²

A középkori világhoz képest a városi polgárság hiányzik Westerosból. Királyvárnak és más nagyobb nemesi székhelyeknek nincsenek önkormányzati szervei, amelyek a valódi nagyvárosokban megfigyelhetők voltak. London, Párizs vagy éppen Buda rendelkezett például városbíróval, polgármesterrel, városi tanáccsal, külön városi bírósággal stb. Annak ellenére, hogy ezek gyakran egy-egy királyság, vagy feudális territórium központjai voltak, kiharcolták maguknak az önkormányzatiság valamilyen szintjét, de erre a westerosi Királyvár lakosai nem voltak képesek.²³

A társadalmi szerkezet legalján található a köznép, tehát azon népréteg, amelynek a legalacsonyabb a társadalmi státusza. Nem birtokolnak földet vagy címet és a saját uruk földjét művelik, viszont termény bizonyos részét saját használatra megtarthatják, önmaguk felett rendelkeznek, továbbá nincsenek röghöz kötve sem. Nem tekinthetők semmiképp sem rabszolgának, hiszen önmaguk felett rendelkeznek és a helyi uraság előtt megjelenhetnek, panasszal élhetnek, vagy jogorvoslást kérhetnek. Ők képezik Westeros nagy részének lakosságát, mint a középkori magyar lakosság jobbágjai.

Westerosi nemesek jogai.

Az „egy és ugyanazon nemesi szabadság” tartalmát legteljesebben Werbőczy István foglalta össze. Werbőczy István szerint az aranybulla négy nemesi alapszabadsága (ún. sarkalatos nemesi jogok) a következők:

1. személyes szabadság,
2. a király joghatósága alá tartozás,

²² ANTONSSON, Linda - GARCIA Jr., Elio M.. - George R. R. Martin: A tűz és jég világa - A trónok harca és Westeros ismeretlen históriája - I.P.C. KÖNYVEK Kft. kiadó, Budapest, 2014, 213 o.

²³ KANYÓ Ferenc: Trónok harca és feudalizmus (2017.07.21.)

<https://tortenelem.444.hu/2017/06/21/tronok-harca-es-feudalizmus> (2022.12.20.)

3. adómentesség,

4. ellenállási jog.

A fenti sorokból megállapítható, hogy a jogok jelentősen csorbulnak Westerosban vagy egyáltalán nincsenek.

1. A regény történetének egy pontján Catelyn a délre tartó Tyriont vádolja meg a Bran elleni gyilkossági kísérlettel, akit foglyul ejt a Királyi út mentén. Az aranybulla úgy fogalmaz, hogy: *„előzetes idézés vagy perbehívás és törvényes elmarasztalás nélkül, senkinek unszolására, panaszára vagy kérésére személyükben senki sehol le nem tartóztathatja.”*²⁴

2. *„Bárkinek pusztá panaszára és gonosz besúgására, közülők senkit, a törvény útján kívül és kihallgatása nélkül, sem személyében, sem vagyonában meg nem háboríthat.”*²⁵ Aki látta az HBO. televíziós csatorna által készített Trónok harca című filmsorozatot, valamint olvasta is a regényt nem kell bemutatni Joffrey herceg és más király jelöltek bánásmódját a hűbéreseikkel, akik folyamatos megaláztatásnak, megfélemlítésnek és terrornak voltak kitéve.

3. Westerosban számos adó létezik, amelyek alól a nemesek sem kivételek, hiszen ők sem részesülnek adómentességben. Az alattvalóknak adót kell fizetniük a „koronának”, de ez nem elegendő egy állandó királyi hadsereg fenntartásához. Az uradalmi rendszerben a parasztok természetbeni adóként fizetik a bérleti díjat a helyi úrnak az általuk termesztett növényekből vagy bányászott fémekből. Tehát Westerosban a Nagy Házak is adót szednek vazallus házaiktól.

4. A hét királyság történetében számtalan lázadás volt, mint például az Örült király elleni lázadás, amelybe a Targaryen ház belebukott. Az Aranybulla rögzíti a király elleni lázadás jogát, ha *„Kifejezett nemesi jogok ellenére tenni merészelne, akkor örök időre szabadságukban áll annak ellene szegülni és ellene mondani anélkül, hogy a hűtlenség vétkébe esnének.”*²⁶

²⁴ Tripartitum I. rész 9. címe 1.§ (*primae nonus*).

²⁵ Tripartitum I. rész 9. címe 4.§

²⁶ Tripartitum I. rész 9. címe 6.§

Trónbetöltése vagy inkább bitorlása

Ahogy fentebb említettem a vastrón megszerzéséhez a koronázás szertartásán túl, szükséges volt valamiféle jogcím az uralkodásra. Robert Baratheon királyt a háta mögött nem véletlenül illetik a „Bitroló” névvel, ugyanis Robert király nem a primogenitúra, vagyis az elsőszülöttségi elv alapján szerezte meg a trónt, hanem II. Aerys Targaryen király elleni lázadással. Robert Baratheon királynak bár voltak Targaryen felmenői (lásd 1. sz. kép) a vastrónt mégis vassal és erőszakkal ragadta el a regnáló uralkodótól. A győzelmet a Három folyónál vívott csata során harcolta ki, amikor párviadalban megölte Rhaegar Targaryen koronaherceget (lásd 8. sz. kép).

Az ősi magyar utódlási rend a seniorátus volt, vagyis az uralkodó nemzetség legidősebb tagjának elsőbbsége a fiatalabbakkal szemben. Miután Robert Baratheon király meghal, bátyja Stannis, a Baratheon nemzetség legidősebb férfi tagjaként tart igényt a trónra Renly Baratheonnal szemben, mivel Joffrey Baratheont nem ismeri el törvényes királyként. A seniorátus elv Könyves Kálmán uralkodásától számítva dőlt meg, innentől kezdve hazánkban is a primogenitura öröklési elve érvényesült. A primogenitura azt jelenti, hogy a család vagyonát, jogait és a trónt az apa halála után az elsőszülött fiú örökölte. A primogenitura biztosította a birtok osztatlan öröklését, a trónöröklésnél pedig a hatalom legitimitását.²⁷

Koronázás Westerosban és Magyarországon

A koronázás az uralkodás legitim voltát biztosítja. A ceremóniát mindig a vallástól függően több pap vagy fősepton bonyolította le. Westeros első királyának koronázása, Aegon Targaryen partra szállásakor történt a Feketevízű-folyónál. A ceremónia során Visenya királyné egy rubindíszes valyriai acélkoronát helyezett a fejére (lásd 2. sz. kép), majd Rhaenys kikiáltotta őt királynak: *“Aegon, aki első e néven, Westeros királya és népének védelmezője”*. A Hét Királyság Ura titulus őrzi a hódítás előtti birodalmi tagozódás lenyomatát, noha lényegében a Koronaföldek létrejöttével, és a Folyóvidék felszabadításával összesen már kilenc tartomány létezik. Végül pedig a Birodalom Védelmezője egyfajta katonai természetűre is utal, és magában hordozza, hogy a

²⁷ Idoneitas, senioratus, leviratus, primogenitura
<https://mek.oszk.hu/01900/01992/html/index675.html> (2022.12.20.)

király mindenek feletti hatalommal rendelkezik a Hét Királyság katonai erején.²⁸ Véleményem szerint hasonlóságot lehet felfedezni a westerosi „gondolkodás” és a magyar Szent Korona-eszme²⁹ alkotmányjogi jelentései között, amelyek az alábbiakban összegezhetők.

A magyar Szent Korona-eszme meghatározta a magyar állam működését több évszázadon keresztül. A Szent Korona-tan több síkon értelmezhető eszmerendszer. A Szent Korona-tan nem jelképesen a koronához kötődik (lásd 9. sz. kép). A XII. században vált el egymástól a korona és a király személye és alakult ki az állam fogalma, mint a Szent Korona alá tartozó terület (27. sz. kép). Minden alattvaló hűséggel tartozik a királynak és a koronának sőt, a koronához való hűség akár meg is előzheti az uralkodónak való engedelmisséget.³⁰ Werbőczy továbbá kiegészíti a Szent Korona-tant az organikus állameszmével. Eszerint a korona nem fizikai jelkép, a koronát illeti meg az állami főhatalom. Mivel a hatalom forrása maga a nemzet, elsődlegesen a nemzet gyakorolja az állami főhatalmat a korona útján. A király és a nemesség együttesen a főhatalom birtokosai: a nemzet (rendek) és a király a Szent Korona teste (totum corpus) a király nemesít, a nemesség koronáz, vagyis a nemzet állít királyt, s a koronázással a koronát megillető jogokat átengedi az uralkodónak.³¹

Az uralkodó és a rendek mellérendeltségi viszonyban vannak, s ez a viszony a főhatalom gyakorlásában intézményesül.³² A törvényhozás joga az uralkodót és a rendeket közösen illeti meg az országgyűlésen. A felső igazgatás jogával az uralkodó rendelkezik, míg a helyi, területi szerveket a rendek működtetik.³³ Ezzel szemben Westerosban nem a korona kap hangsúlyt, hanem a Vastrón (lásd 3.sz kép) és maga a király (ősi jogszerinti származása, amely alapján megilleti a trónt – Robertet nem véletlenül illetik a „*Bitroló*” névvel). A hatalom magát a vastrónt illeti meg, a vastrón képezi a hét királyság területét is, ez fejezi ki a területi integritását. A hét királyság királyának koronázása során egyfajta hatalomátruházás történik, amely a vastrón elfoglalásával teljesedik ki. Aki a hét királyságot akarja uralni, annak a vastrónt és az ország központját,

²⁸ Game of Thrones: Tűz és Jég mögött

<https://geekhub.hu/tuz-es-jeg-mogott-23-a-het-kiralysag-tarsadalmi-berendezkedese/> (2022.12.20.)

²⁹ MEZEY Barna: i.m. 46. o.

³⁰ VÉCSEY Olivér: A Magyar Korona titokzatos története, Vagabund kiadó, Budapest, 2006, 17. o

³¹ BALOGH Judit, PAPP László i.m. 17. o.

³² Dr. BÓDI Stefánia Phd. - A Szent Korona-eszme különbségei Eckhart Ferenc, Timon Ákos és Bartoniek Emma <https://polgariszemle.hu/archivum/96-2015-junius-11-evfolyam-1-3-szam/toertenelemtudomany-jogtoertenet/669-a-szent-korona-eszme-kueloenbsegei-eckhart-ferenc-timon-akos-es-bartoniek-emma-felfogasaban> (2022.12.20.)

³³ Magyar Katolikus Lexikon - Magyar Szent Korona-tan

<http://lexikon.katolikus.hu/M/Magyar%20Szent%20Korona-tan.html> (2022.12.20.)

Királyvárat is uralnia kell, illetve nem árt, ha több sarkánya van és a főurak támogatására is számíthat.

A koronázás magyar alkotmánytörténetben nemcsak szimbolikus esemény volt, hanem valódi közjogi jelentőséggel bírt (az uralkodás legitim voltát és az alkotmányt biztosító szertartás). A koronázás első eleme a hitlevél volt, amely a koronázandó által a tulajdonképpeni koronázást megelőzően tett ígéret arra nézve, hogy megkoronázása esetén az ország alkotmányát megtartja. A leendő királyok hitlevelének állandó pontjai:

- a) az ország alkotmányát, törvényeit szokásait és területi épségét megtartják;
- b) a koronát az ország határain belül az országgyűlés által választott koronaőrök által őrzik;
- c) a koronához tartozó már visszaszerzett, vagy később visszaszerzendő részeket az országhoz csatolják.

A koronázás második eleme a tulajdonképpeni koronázási szertartás (lásd 11. sz. kép). A magyar történelemben a királyokat nem akárhogy lehetett csak megkoronázni, ugyanis szigorú formális szabályokhoz kötötték. A koronázási szertartásnak írásba foglalt előírásai, pontosan meghatározott szabályai voltak a koronázási ordók.³⁴ A legfontosabb magyar sajátos ceremóniák a koronázási tárgyak nélkül a főurak nem fogadták el a király hatalmát. Károly Róbertet csak harmadjára sikerült megkoronázni a Szent Koronával és csak ezt követően ismerték el érvényes hatalmát. A legfontosabb magyar sajátosság a Szent Korona elengedhetetlen használata volt. Nem egy királyunkat kellett újra koronázni, ugyanis a korona számos esetben nem állt rendelkezésre. A szokásjog szerint nem érvényes a koronázás, ha valamelyik alapfeltétel hiányzik. Az elsőt már említettem, a második alapfeltétel a koronázás helyszínéhez kötődik (*székesfehérvári Nagyboldogasszony-bazilika volt*), míg a harmadik pedig a koronázó személye, az esztergomi érsek volt.

A koronázási ceremónia során a kijelölt napon (általában keresztény ünnep volt) a megkoronázandó király nemzeti öltözetben (tradicionális viselet + koronázási jelvények) az ország elő-

³⁴ MEZEY Barna: i.m. 48. o.

kelőinek a kíséretében a kijelölt templomba vonult.³⁵ A koronázási ceremóniákat elkülönítették világi és egyházi részre. A koronázás világi részét az egyszerű közemberek is láthatták, sőt aktív részesei is lehettek, viszont a koronázás egyházi részén csak a társadalom legfelső rétege (grófok, bárók, a királyhoz közel álló nemesi családok) vehettek részt.

A koronázási jelképek (lásd 4. sz. és 5. sz. kép) közé tartozott:

- a) Szent Korona;
- b) királyi pálca;
- c) országalma;
- d) Szent István kardja és palástja;
- e) „Szent István” kesztyűi, harisnyái, sarui (nem eredetiek).

A koronázás harmadik eleme a koronázási eskü (lásd 28. sz. és 29. sz. képek). A koronázási ceremónia világi részéhez tartozott a magyar Szent Koronára tett eskü, amelyben az uralkodónak ki kellett tértie arra, hogy tiszteletben tartja és megvédi a magyar nép vallási és szakrális hagyományát, a Szent István-i örökséget. Ez az eskü általában a szabad ég alatt egy koronázási dombon történt. Ez a három tényező együtt biztosította a koronázás törvényes voltát, s csak ezek együttes megtörténte esetén lehetett a megkoronázandó, Magyarország törvényes királya.³⁶ Nem érvényesültek a fenti ceremóniák és hagyományok a westerosi Vas szigetek királyainak koronázása során. Az uralkodók, uszadékfá koronát (10. sz. kép és azon belül Euron Greyjoy 7. sz. koronája) visel, amelyet sajátkezűleg, maga a király készített. Minden egyes királynak saját koronája volt. A király halálakor minden koronát összetörtek és visszadobtak a tengerbe, vagy a király maradványaival együtt a tengerbe helyezték és egy újat készítettek friss uszadékfából. Ez a koronázási szokás az egyedi vallásukból fakad, ugyanis a Vas szigetek lakói a Vízbefúlt Isten követői.

Összegezve a Korona-eszme kifejezi a nemzet egységét, és szimbolizálja az államterületet. Tulajdonképpen a szuverenitáselméletek egyik megnyilvánulásának tekinthető, hiszen az uralkodó és a nép közti megállapodást szimbolizálja. Akár a westerosi koronát (lásd 10. sz. kép) vagy akár a magyar Szent Koronát nézzük, a lényege a hatalomgyakorlás szempontjából tehát egyfajta kö-

³⁵ Magyar Katolikus Lexikon: Koronázás

<http://lexikon.katolikus.hu/K/kir%C3%A1lykoron%C3%A1z%C3%A1s.html> (2022.12.20.)

³⁶ PÁLFFY Géza: Régi szokások új kihívások: uralkodó koronázások a kora újkori Magyarországon. Rubicon: Koronázások Magyarországon 1526-tól 1916-ig (2017/1-2) 3.o.

zösség, sőt a királlyal szemben a „nemzet” meghatározó szerepe. Mivel a főhatalom magáé a koronáé, ahhoz, hogy az abból fakadó jogokat egy személy (a magyar király, vagy Westeros királya) gyakorolhassa, a rendek egyetértésével meg kell koronázni valakit (tehát nem elég a dinasztikus jog az uralkodásra, főleg nem Westerosban). A nemzet a jogokat a Koronára ruházta, ez az első szerződés, amit kötött, a második pedig maga a koronázás ténye. Gondoljunk csak Károly Róbert királyunkra, aki a főurakkal harcolt (többek közt Aba nemzetséggel és több „kiskirályal”) a rozgonyi csatában. Tehát ez a hatalom keletkezése szempontjából egyfajta szerződéselméletként értelmezhető, hiszen az uralkodó a tényleges hatalmát a rendek (az akkori értelemben vett politikai nemzet) általi megválasztással nyerte el, amit ráadásul a rendek, (Westerosban nemesi családok) mint politikai erők komoly feltételekhez és megállapodásokhoz kötöttek.³⁷ *„Én bolond azt hittem, egy király mindig azt teheti, amit akar.”*³⁸

Katonai jogról és a hadijogról (ius in bello) általánosságban

A fegyveres erők működésének kereteit a katonai jog és a hadijog szabályrendszere adja.³⁹ A hadijog és annak történeti fejlődése az ókorig nyúlik vissza. *„A nemzetközi jog részeként a hadviselés módjaira és eszközeire, valamint a hadicselekményekkel érintett meghatározott személyek és dolgok védelmére vonatkozó mindazon nemzetközi szerződések és szokásjogi normák összessége, amelyeket a hadviselő feleknek a háború (fegyveres összeütközés) során meg kell tartaniuk.”*⁴⁰ A hadijoghoz kapcsolódóan megjelenő intézményeket és jogokat nemzetközi jog által lefektetett egyezményekben vagy megállapodásokban szabályoztak. *„Nemzetközi jog alatt azon szabályok összeségét értjük, amelyek megállapítják az államok egymás közötti jogviszonyát és azt biztosítják.”*⁴¹ A háborút, szerződéskötést, békekötést, semlegességet, konzuli intézményt, vendégjogot, hadikövetekeket már megtaláljuk a régi keleti népeknél, a görögöknél, germánoknál és

³⁷ TARJÁN M. Tamás: Károly Róbert legyőzi az Abákat a rozgonyi csatában

<https://rubicon.hu/kalendarium/1312-junius-15-karoly-robert-legyoz-i-az-abakat-a-rozgon-yi-csataban> (2022.12.21.)

³⁸ Robert Baratheon király (George R. R. Martin: A Trónok harca könyv)

³⁹ KÁDÁR Pál PhD., honvéd dandártábornok: Katonáság [52] bekezdés

<https://ijoten.hu/uploads/katonasag.pdf> (letöltve: 2022.12.20)

⁴⁰ GÖCZE István: HM (2004): Katonai Kislexikon (3000). Budapest: HM HVK, Hadművelési és Kiképzési Csoportfőnökség. p. 154.

<https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/hadijog/> (2022.12.20.)

⁴¹ BODÓ János m. kir. honvéd főhadnagy: A nemzetközi jogok a háborúban, Schneller és Göschl testvérek könyvnyomdája, Nagybecskerek 7. o.

http://mtda.hu/books/bodo_janos_a_nemzetkozi_jogok_a_haboruban_1.pdf

különösen a rómaiaknál. Modern szempontból a nemzetközi jog fejlődésének kezdőpontját a vesztfáliai béke (1648) képezte, majd számos béke, szerződés, deklaráció bővítette a nemzetközi jog anyagát. A hadijogra vonatkozólag mégis az első komolyabb előrelépést az 1856. április 16-ai párizsi deklaráció, amely a tengeri semleges jogról, az ostromzárról és a kalózkodás eltörléséről szól, illetve az 1864. augusztus 24-én megkötött genfi konvenció jelenti, amelynek célja, hogy a csatatéren megsebesültek orvosi kezelésben részesüljenek, a betegekkel foglalkozó személyzet semlegességet élvezzen.⁴² A XIX. század második felétől a hadviselés összegyűjtött szabályait, a hadműveletekben részt vevő szembenálló felek jogait és kötelességeit tartalmazza és korlátozza az ellenségnek okozható veszteség és károk érdekében bevethető eszközöket. Hágai jogként is ismert, az elnevezés ugyanis az 1899-ben és 1907-ben elfogadott Hágai Egyezményekre utal.

Westeros világában nem található arra vonatkozó utalás, hogy bármilyen korlátok közé helyezték volna a hadviselést a felek. Tehát a háborúra való felkészülés szabályai (*ius ante bellum*), a háborúba lépés szabályai (*ius ad bellum*), a háborúviselés szabályai (*ius in bello*) és a háború lezárásának a szabályai (*ius post bellum*) nincsenek szabályok közé zárva.⁴³ Összeségében nagyon kezdetleges szabályok jelennek meg a könyvsorozatban, ahol jellemzően a középkori hadviselés szabályai és középkorra jellemző háborús ideológiai felfogás ismerhető fel.

A hadtudomány megjelenése a könyvsorozatban

A fantasy sorozat alkotása során az író rendkívüli módon dolgozta ki Westeros történetét és számtalan háborút mesélt el számunkra, ezek közül talán a legjelentősebbek, (ahogy már említettem) a cselekmény bemutatásánál I. Aegon király hódítása, illetve Robert Baratheon lázadása. Szeretném megjegyezni, hogy a könyvben bemutatott történet szerint Westeros területén számtalan kisebb-nagyobb háború dúlt, (Blackfyre lázadások, Sárkányok Háza, A Kilencakrajcsáros Királyok Háborúja) melyekre részletesen nem térek ki. A számtalan politikai háború célja nem más, mint a politikai hatalom átvétele és annak biztosítása. Ebből kifolyólag maga a társadalmi berendezkedés és a király saját hatalmának megóvása elképzelhetetlen erőszak és a fegyveres erők alkalmazása nélkül. *„A fegyveres erők alapvető funkciója az állami erőszakmonopólium érvénye-*

⁴² BLAHÓ A., PRANDLER Á. (szerk.) (2016). Nemzetközi szervezetek és intézmények. Akadémiai Kiadó. https://mersz.hu/hivatkozas/dj127nszei_421_p5/#dj127nszei_421_p5 (2022. 12. 18.)

⁴³ HATOS János: A Hadijog (Jegyzet a katonai főiskolák hallgatói részére 1992.) 7-17 o.

sítése, a katonai védelem biztosítása, a fegyveres küzdelem megvívása. Ez elsődlegesen az állami szuverenitás és a külső biztonság szavatolását jelenti.”⁴⁴ A hét királyság fundamentumát tekintve az intézményesített hatalom és az erőszak monopolizálásának folyamata, majd princípiuma határozta meg.⁴⁵ A legitim uralkodó a legitim fizikai erőszak monopoliumával rendelkezett. Példának okáért, II. Aerys Targaryen az „Örült király” egyik testőrének (Sir Ilyn Payne lovag) kivágta a nyelvét miután meghallotta, hogy azon viccelődik, miszerint: „Westeros királya csak egy báb, amit Tywin Lannister (király segítője) irányít”. Az „Örült király” lényegében felségárulás címén bárkit bebörtönözhetett vagy kivégeztethetett, akiben ellenséggépet látott. A történeti cselekményének bemutatásánál említettem mikor az „Örült király” már annyira túlkap kegyetlenségeken, hogy kivégezteti Lord Eddard Stark bátyját és apját, kitör egy olyan elsőprő erejű lázadás, amelyet a király terrorja sem tud megakadályozni.

Westerosi hadviselés

*„A hadviselés a szembenálló felek fegyveres erejének háborús katonai műveletei, továbbá háborús küszöb körüli válságreagáló katonai műveleti alkalmazása, a hadtudomány elméletének és gyakorlatának elvei szerint. A hadviselési mód a háborús, illetve háborús küszöb körüli válságreagáló katonai műveletek katonai-technikai jellemzője, a hadtudomány elméletének és gyakorlatának meghatározó fejezete, a fegyveres erő alkalmazási formáinak és módszereinek összessége.”*⁴⁶ Westeros királya meghatározó befolyással rendelkezik fegyveres erői felett. A fegyveres erők irányítását és vezetését jellemzően Westeros királya, a katonai vezetőkkel és tanácsadókkal együtt irányítja, teszi ezt a királyi felségjog okán, mint a hadsereg főparancsnoka. Tehát az irányítás közjogi jogosítványok alapján folyik. A fegyveres erők vezetői funkcióit a különböző szintű parancsnokok látják el. A parancsnokok szerepe Westeros minden hadseregében kiemelkedő, működésükön keresztül ölt testet a királyi akarat. Westeros világában a fegyveres erőkre jellemző a felé- és alárendeltségű (hierarchia jellegű) rendszer, illetve jellemző a parancsuralmi rendszer, amely a fegyveres erők vezetésének egyedi eszköze.

⁴⁴ WEBER, Max: Tanulmányok, ford. JÓZSA Péter et al., Osiris Kiadó, Budapest, 1998, 156–161.

⁴⁵ BODA Mihály: A háborús ideológiák története: Háborús ideológiák Nyugat-Európában és Magyarországon az ókortól a 20. századig. Ludovika Press, Budapest, 2022, 31. o.

⁴⁶ GÖCZE István, SZABÓ J. (szerk.) (1995): Hadtudományi Lexikon. A-L. Budapest: MHTT. p. 490.
<https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/hadijog/> (2022.12.20.)

Westeros hadseregének gerincét a harcos nemesi családok és a nemesi bandériumok jelentették, de jellemző volt az időszakosan felfogadott zsoldoshadseregek jelenléte is. A katonáskodó nemesség és a hűbéreseik állandó védelmezői válnak a hadszervezés alapjává. A nemességnek ugyanis státuszérdeke volt, hogy megerősítse, illetve fenntartsa politikai befolyását, amiben a katonáskodás generális jelentőségű volt. Állandó hadseregeket a király nem tartott fent, mivel rendkívül költséges volt. Westeros haditechnikai fejlődése, felszerelése a középkorunk hasonló jeleit mutatja (XII.-XIII. századi), melyekre később kitérek. Ha a király seregét össze akarta hívni, akkor azt vazallusain keresztül tudta megtenni, hiszen a vazallus, midőn szolgálatba lépett, hűséget esküdött seniorának és így a szolgálataiért pénzből vagy föld adományból részesült.

A fentiekben említettem, Westeros hadseregének gerincét a nehézlovasság adta, de megjelent a hadszíntéren egy új hadászati fegyver, ami minden stratégiát felülírt. A Targaryen rettetgetett fegyvere a sárkány és az azokat megzabolázó lovasok. Hódító Aegon legnagyobb győzelmét a „Tűz Mezején” aratta (lásd 39. sz. kép). Aegon serege ötöde volt a két ellenséges király seregének, ráadásul ez volt a legnagyobb sereg, amit valaha is láttak Westeros földjén, ötvenezer főt számlált, és ennek nagyjából egytizedét lovasság alkotta. A csata közben Aegon és testvérei sárkányok tűzével próbálták visszaszorítani a túlerőt, de a szárazság miatt minden hirtelen lángra kapott. A tűz poklából menekülni próbálók nem találtak kiutat. Több mint ötezren lelték halálukat, ez volt az úgynevezett Tűz Mezején vívott csata.

*„A hadszíntér az a földrajzi térség, ahol a hadviselő felek haderőiket összevonják, szétbontakoztatják és egységes hadászati elgondolás és terv alapján haditevékenységet folytatnak.”*⁴⁷ Hódító Aegon tapasztalt harcos és hadvezér volt ezért tudta, hogy szemtől szemben nem tudja legyőzni ellenfeleit. A különböző hadszíntereken mindig a megfelelő stratégiákat alkalmazta és úgy rendezte el csapatait, hogy mindig előnyös pozícióba kerüljön a csata közben. A hódításai során igyekezett az ellenfeleit és az ellenfél vezetőit megrémíteni vagy jobb belátásra bírni. A hét királyságot úgy sikerült egyesítenie, hogy a hét királyt egyesével győzte le vagy kényszerítette térdre. *„Divide et impera”* avagy *“Oszd meg és uralkodj!”* a mondás leginkább a Római Birodalomhoz köthető, viszont Hódító Aegon is előszeretettel alkalmazta, hiszen a gyengébb, megosztott ellenfelek ellen könnyebb volt győzelmet aratni. A Targaryen sárkányai pusztító erejének

⁴⁷ GÖCZE István: HM (2004): Katonai Kislexikon (3000). Budapest: HM HVK, Hadműveleti és Kiképzési Csoportfőnökség. p. 152. o.

semmi sem szabott határt. Az alábbi történet Fekete Harren király a Szigetek és Folyók királyának legyőzéséről szól, aki várát bevehetetlennek gondolta:

„A hirtelenjében létszámhátrányba került Fekete Harren király a bevehetetlennek tartott erődítményébe menekült. Westeros valaha épített legnagyobb vára öt gigászi toronnyal büszkélkedett, emellett kimeríthetetlen vízkészlettel és élelemmel teli óriási föld alatti kamrákkal. A masszív fekete kőfalak magasabbra nyúltak, mint bármilyen létra, és az ostromgépek számára áttörhetetlenek voltak. Harren bezáratta a kapukat, majd megmaradt fiaival és támogatóival felkészült az ellenállásra.

- *Ha most leteszed a fegyvert – kezdte Aegon –, akkor a Vas-szigetek ura maradhatsz. Add meg magad, és fiaid megérik, hogy utánad uralkodhassanak. Nyolcezer emberem vár a falakon túl.*
- *Nem izgat, hogy mi van a falaimon túl – válaszolta Harren. – Erős és vastag falak ezek.*

Szurokfekete szárnyán Balerion alábukott az éjszakában, és amint Harrenhal óriási tornyai feltűntek alatta, a sárkány kiokádta dühét, és fekete, vörössel átszőtt tűzben fürdette meg a várat. A kő nem ég, hencegett Harren, de a vára nem csak kőből állt. Fa, gyapjú, kender, szalma, sózott hús és gabona: minden tüzet fogott. Harren vasemberei sem voltak kőből. Lángba borulva rohantak keresztül a vár udvarain és zuhantak le a falakról. De még a kő is megreped és megolvad, ha a tűz elég forró. A Harrenhal falai előtt táborozó folyami urak később arról beszéltek, hogy a vár tornyai vörösen izzottak az éjszakában, mint öt óriási gyertya... és ahhoz hasonlóan is dőltek meg és kezdtek olvadni, ahogy a megolvadt kő folyamai lecsurogtak az oldalukon. Aznap éjjel Harren és utolsó fiai a szörnyűséges erődítményt elöntő lángokban végezték.”⁴⁸

A középkori harcászat

A XI. századra a nemesség nagy része lovaggá vált, a hadviselés pedig elsősorban a nemes lovagok foglalkozása lett. Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden nemes vagy minden katona lovag volt. A középkori feudalizmusra jellemzően a seregek fő erejét a nehézlovasság

⁴⁸ MARTIN, George R. R.: Westeros históriáját számon tartó fellegvári mesterek - Aegon hódítása. 22-23. o. https://moobius.hu/content/2019/9/Product/tuz_es_ver.pdf (2022. 12. 20.)

képezte. A nehézlovasság olykor 25-30 kilós páncélzattal és lándzsás fegyverzettel rendelkezett (lásd 36. sz. kép). A fegyverek és a páncélok azonban drágák voltak és költségesebbé tették ezt a hadviselést. A hadszervezetben a nehézfegyverzetű alakulatok lándzsákba szerveződtek. Egy lándzsa a legkisebb egységet képezte: beletartozott egy nehézlovas lovas, annak fegyvernöke, apródja és egy szolgálja, akik lándzsás gyalogosként és íjászként harcoltak. Ezekből a lándzsákból épültek fel hűbéri, vérségi alapon a bandériumok. Tehát a hűbéri sereg alapvető harcászati elemei voltak a lovagok, akiket fegyverhordozók kísértek. A lovagok hűbéruruk mellett harcoltak akik, így egy bandériumot alkottak. A lovagok fő fegyverzete volt a kard, amely nemcsak a nyugati vitézek legnépszerűbb fegyvere, hanem a lovagi szellem szimbóluma is volt. Egy lovagnak a kardja, mint fegyver jelképezte legfontosabb értékét a becsületét, bátorságát és hitét, szimbolizálta a lovagi címig vezető útját.⁴⁹

A valódi harci erejüket a seregekkel szembeni, tömeges rohamuk adta. A lovasság összezárt vas éke rohamával (lásd 37. sz. kép) áttörte a legjobban összezáró gyalogság arcvonalait, akik manőverezésre és váratlan átcsoportosításra képtelennek bizonyultak.⁵⁰ A gyalogos vagy könnyűlovas seregekkel szemben nem is volt más feladatuk, mint keményen ülni a nyeregben és tartani a lándzsát, hiszen pusztán súlyukkal, gépies nyomulásukkal elsöpörték az ellenséget. Így győzték le a magyarokat is Ottó seregei 955-ben, az augsburgi csatában. Egyetlen taktikájuk tehát az volt, hogy szemben nekirohanni az ellenségnek. A lovagok annyira bíztak erejükben, hogy semmiféle hadicselt nem alkalmaztak. A nehézlovasság Nyugat és Közép-Európa legfontosabb fegyvernemévé vált a középkorban hatékonysága miatt.⁵¹ A lovagok a csatában kíméletlenül bántak a gyalogosokkal, a parasztokkal vagy városiakkal szemben, de más lovagokat nem megölni, hanem elfogni igyekeztek. A felülkerekedő lovas tudta, hogy a lefegyverzett lovagot később váltásdíj ellenében kiváltották hozzátartozói, vazallusai. Ez bizonyítja Ordericus Vitalis középkori angolszász történetíró alábbi írása: *„A két király közötti lefolyt ütközetben körülbelül 900 lovas vett részt, de tudomásom szerint csak hárman estek el. Ugyanis mindannyian tetőtől talpig vasba voltak öltözve, továbbá részint istenfélelemből, részint ama tudat következtében, hogy közös társaságba tartoznak, kölcsönösen kímélték egymást. s nem annyira törekedtek, hogy megöljék*

⁴⁹ Az orosz-lánszívű lovagrend: Felszerelések

https://www.oroszlansziv.hu/?page_id=17 (2022. 12. 21.)

⁵⁰ Dr. GONDA András alezredes (szerk): Hadtörténelem (MH Tanintézeti főnökség kiadvány, 1994) 72-74. o.

⁵¹ LŐRINC L. (2016). Életmódtörténet II. Akadémiai Kiadó.

https://mersz.hu/hivatkozas/m137e2_119_p1/#m137e2_119_p1 (2022. 12. 20.)

egymást” Ezzel szemben a fentiek szöges ellentéte, ha arra gondolunk Cannaei csatában (i. e. 216. augusztus 2-án) a szemben álló felek közül a Római Köztársaság 16 római és szövetséges légió vesztesége alig 12 óra alatt 50.000 és 70.000 fő közé tehető. Az egy nap alatt életüket vesztett katonák száma alapján a cannaei csata a történelem egyik legvéresebb ütközete volt (lásd 38.sz kép).⁵²

A gyalogos osztagok mély ék vagy oszlop- alakzatban harcoltak (lásd: 35. sz. kép) . A gyalogság fokozott harci kiképzése, a fémből készült fegyverek és felszerelések mennyiségének növekedése tette lehetővé a falanx típusú zárt harcrendek alkalmazását. A harcrendek fejlődésével megjelentek az íjász ezredek vagy a vegyes állományú lovas ezredek (lásd 37. sz. kép).⁵³ A gyalogos század 150-400 katonából, a lovasszázad 100 lovasból állt. A hadseregekben a századok zászlóaljkat, az ezredek dandárokat alkottak. A XI.-XII. század legnagyobb ütközetein alig két-három ezer lovas és egyéb harcos csatázott Európai harcmezőn, míg a korszak végén az 1494-ben kirobbant itáliai háborúban is csak 15-20 ezer fős seregek csaptak össze.⁵⁴

Ítélezés és Bíraskodás

Westeros minden nagyurának törvénykezési hatalma van a saját területein felmerülő kérdéses ügyekben (A Felesküdtött Kard joga). A nagyúr kötelessége a béke fenntartása, a meghallgatások tartása, a büntetés-végrehajtás, amit saját ura nevében, végül pedig a király nevében kell tennie. Ő maga vagy hivatalnokai az udvarban hallgatják meg a kérvényeket és vádakat, majd a bizonyítékok és a törvény alapján döntést hoznak. A nemes úr távollétében vagy akadályoztatásában a terület nagyura kerül a döntéshozó szerepébe, végül pedig maga a király. A Hét Királyságban az I. Jaehaerys Targaryen által bevezetett törvénykezési eljárás a bevett, ez a Király Igazsága. Általánosságban véve büntetendő a lopás, rablás, erőszakoskodás, a gyilkosság és a Hit ellen elkövetett bűncselekmények, illetve bármi, amit a fennálló társadalomra nézve veszélyesnek ítélnék. A büntetések általában igen szigorúak, és nyomokban a szemet-szemért elv is felfedezhető bennük. Kisebb bűnökért testi fenyítés (botozás, korbácsolás) jár, komolyabb vétségekért (pl.

⁵² SZABÓ József (főszerk.): Hadtudományi lexikon (A-L) (Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest 1995.) 165. o.

⁵³ LOTOCKIJ Sz. Sz. altábornagy, docens (szerzői kollektíva vezetője) - NÁDOR Tibor alezredes (szerk.) A háborúk és a hadművészetek története, Zrínyi Katonai kiadó, Budapest, 1975, 26.-29 o.

⁵⁴ KULCSÁR Zsuzsanna id. mű 70-75. o.

tolvajlás) gyakori az ujjak csonkítása, nemi erőszakért általában kasztrálás, míg súlyos bűnökért halál jár. Módosabb kereskedők, illetve nemesemberek esetében bizonyos esetekben száműzetés is lehet az ítélet. A kivégzés módja általában akasztás, nemesek esetén lefejezés. Egyedül Északon tartják az ősi szokást, miszerint a halálbüntetést annak kell végrehajtania, aki az ítéletet meghozta következtetésképpen a főuraknak (akik egyben bírók is voltak).⁵⁵ Általánosságban elmondható, hogy a fenti büntetőjogi szankciók Európában, illetve a magyar középkorban is jellemző volt, hogy a büntetés végrehajtását a hóhér végezte. A középkorban nem tartozott a legkeresettebb foglakozások közé, sőt kifejezetten a bakókat a közösség kivetette magából, így azok szó szerint a társadalom peremén, azaz a települések szélén éltek. A hóhért halálbüntetéssel is sújthatták abban az esetben, ha az elítélt fejét három csapásból sem volt képes leütni.⁵⁶

A magyar történelem „konceptió” perei közül mégis az egyik legkiemelkedőbb talán Hunyadi Lászlóé volt. A magyar V. László király ugyanis 1457 márciusában törökellenes hadjárat címén tanácskozásra kérte a főurakat, köztük Hunyadi Lászlót, valamint öccsét is Budára hívta. V. László király esküvel büntetlenséget ígért, merthogy egy tisztázatlan vita során Hunyadi és hívei meggyilkolták Cillei Ulrikot. Csakhogy Hunyadi Lászlót március 14-én letartóztatták felségárulásért. A királyi tanács minden törvényes formaságot mellőzve rövidesen kimondta, hogy Lászlót fővesztésre ítéli gyilkosságért és felségárulásért, és 1457. március 16-án Budán, a Szent György téren lefejezték.⁵⁷ Itt szeretném megemlíteni azt a magyar legendát, mely szerint Hunyadi László kivégzésénél a hóhér háromszor sújtott le rá pallosával, de Hunyadi nem halt meg. A hagyomány szerint ilyen esetben a királynak kegyelmet kellett volna adnia, V. László ezt azonban nem tette meg, majd parancsára a bakó negyedszerre is lesújtott, ekkor már nem hibázott.

Westeros ítélkezése nagyon hasonló a magyar középkorban található úriszékhez. A magyar földesúri bíraskodás szokásjogi alapon a 12-14. századra alakult ki. A korabeli felfogás szerint a földesúr ítélkezhet jobbágysai és nem nemes szolgálai felett, mind polgári mind kisebb büntető ügyekben. Tehát az általánosan érvényesülő „Cum antiqua” kezdetű formula szerint minden nemesnek és birtokosnak bírói hatósága van birtokain lakó jobbágyok és birtoktalan familiárisai

⁵⁵ Game of Thrones: Tűz és Jég mögött

<https://geekhub.hu/tuz-es-jeg-mogott-23-a-het-kiralysag-tarsadalmi-berendezkedese/> (2022.12.20)

⁵⁶ Múltkor: 10 tény a középkori hóhérokról

<https://mult-kor.hu/10-teny-a-kozepkori-hoherokrol-20220402> (2022.12.20)

⁵⁷ RÁCZ György: Hunyadi László kivégzése

https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/hunyadi_laszlo_kivegzese (2022.12.20.)

fölött minden ügyben eljárhatnak, kivéve a közbűntetteket, a lopás, a rablás, a gyújtogatás, emberölés eseteit. A pallosjog (ius gladii) lehetővé tette, hogy a legsúlyosabb büntetést is kiszabják.⁵⁸ A pallosjog független bírói hatalom volt. Eredetileg a vármegyék birtokolták, majd egyes földesurak kiváltsággként kapták, később a szabad királyi városok is. A korszakban már az úriszék is vegyes bíróság, vagyis fellebbviteli volt azokban az ügyekben, melyek falvak vagy mezővárosok bíróságai előtt indultak. Büntető ügyek esetén az úriszék mindig elsőfokon ítélt, de polgári ügyekben lehetőség volt arra, hogy jogerős ítéleteket hozzon, vagyis jobbágyok esetén a sedriához való fellebbezés kizárt, vagy erősen korlátozott.⁵⁹ Westerosban, ha valakit súlyos bűncselekmény miatt halálra ítélnék egyetlen utolsó esélye, hogy életben maradjon, ha az Éjjeli Őrséghez csatlakozik száműzetésként. Csak a férfiak csatlakozhatnak az Éjjeli Őrséghez, így a nőknek nincs ilyen lehetőségük. Miután az ember megesküdött arra, hogy csatlakozik az Éjjeli Őrséghez, az eskü egész életre szól, az eskü megszegésének büntetése pedig a halál.

Bár maga a könyvsorozatban nem szerepel, de a későbbi könyvekben megemlítik „a hatos törvény”-t, amit Rhaenys vezetett be, miközben a király az egyik körútján járt. Ez egy általános érvényű törvénynek számított. Egy nő fivérei ugyanis - akit a férje halálra vert, miután rajtakapta őt valakivel - kérvényt nyújtottak be. A férj azzal védekezett, hogy bizonyította, egy férfinak jogában áll megbüntetni hűtlen feleségét (ami igaz ugyan, bár Dorne-ban másképp mennek a dolgok), amennyiben egy olyan botot használ e célra, mely nem vastagabb egy hüvelykujjnál. Miután az ügyet a mesterekkel és a septonokkal megtárgyalta, Rhaenys kihirdette, hogy bár az istenek azért teremtték a nőt, hogy a férjének engedelmeskedjen, aki a törvény szerint így akár meg is verheti őt, csak hat ütéssel élhet vele szemben - a Hét mindegyike nevében eggyel, kivéve az Idegent (vagyis a halált, de ezt később kifejtem). Ezen oknál fogva kijelentette, hogy a férj ütései közül kilencvennégy törvénytelen volt, és hozzájárult, hogy a halott nő fivérei visszaadják a férjnek.⁶⁰

Párbaj általi ítélet

⁵⁸ MEZEY Barna: i.m. 103. o.

⁵⁹ BALOGH Judit, PAPP László: i.m. 54. o.

⁶⁰ Linda Antonsson - Elio M. García Jr. - George R. R. Martin: A tűz és jég világa 64. o.

Westerosban az elítélt kérhette, hogy felette az istenek párbaj általi ítéletet hozzanak. Ilyenkor a felsőbb hatalmakra bízzák a döntést, és nem kézzelfogható tények, vagy minél alátámaszthatóbb bizonyítékok jelentették valaki ártatlanságát. Az istenítélet ugyanakkor egyfajta sajátos jogi mechanizmus is volt. Régi hagyománnyal, különös logikával rendelkezett, és mindig nagymérvű szkepticizmust váltott ki. Nem volt azonos a lovagi párbajjal, inkább egy törvényszéki eljárásnak felelt meg. Az istenítélet a próbatétel egy formája volt, amely azon az elgondoláson alapult, hogy az ügyet a *judicium Dei*, azaz „Isten ítélete” fogja eldönteni. Bár IX. Lajos (francia király) 1258-ban teljesen betiltotta a perdöntő bajvívást, ám az erre irányuló kísérlete nem hozott eredményt és végül 1307-ben IV. Fülöp francia király bűnügyekben újból bevezette az istenítélet intézményét.⁶¹ Hazánkban az istenítéletekről először László törvényei tesznek említést. László és Kálmán törvényei lopási eseteknél és hamis tanúzásnál külön előírták a próbák alkalmazását.⁶² Középkorban számos más istenítéletet is alkalmaztak az ártatlanság vagy bűnösség bizonyítására (tűzpróba, vízpróba stb.).

A cselekményszál során Tyrion Lannister kétszer is élt ezzel a lehetőséggel, amelyet egy „megnevezett bajnok” vívott számára. Westerosban az istenítéletet alkalmazása azon az egyszerű nézeten alapult, miszerint „a hét Isten” nem fogja a bűnösök pártját, az ártatlanokat pedig megsegíti. Ez a vallási hit szellemének és a természetfeletti lények hatalmába vetett erős hittel magyarázható. A magyar középkorban is „elképzelhetőnek tartották, hogy a túlvilági hatalom a földi igazságszolgáltatásban is szerepet vállal”⁶³. Győzelemhez általában nem volt szükség arra, hogy az ellenfél a harcban életét veszítse. Legyőzöttnek minősült az, „kinek vére legelőször festé a földet”, aki bizonyos sorompókon átlépett, aki kifáradás vagy lefegyverzés következtében nem volt képes tovább küzdeni. Az életre-halálra történő bajvívás pedig csak súlyos bűncselekményeknél volt jellemző, mint például gyilkosság, hűtlenség, felségárulás esetében mindig

⁶¹ 24.hu: Véres párbaj volt az istenítélet

<https://24.hu/tudomany/2022/01/02/parbaj-istenitelet-kozepkor-tortenelem/> (2022.12.20 20:00)

⁶² Szent László Király Dekrétomainak Harmadik Könyve (1. Fej) (forrás: 1000 év törvényei)

⁶³ MEZEY BARNA (szerk.): Magyar jogtörténet, 2007, Osiris Kiadó, Budapest, 412. o.; ld. még TÓTH László: Az istenítéletekről, különös tekintettel hazánkra, Bosnyák Nyomda, 1908, 18. o

Szokásjog

„Szokásjog, az a jog, mely nem írott törvényen, hanem a népnek állandó alkalmazással nyilvánított jogi meggyőződésében gyökerezik.”⁶⁴ A szokásjognak különböző feltételeknek kell megfelelni, ugyanis ezek hiányában nem fogadható el szokásjognak. Legkevesebb 4 alapfeltétele lehet a szokásjognak ezek pedig a közös meggyőződés, terület, idő, a szokásjog legitim hatalom általi elismerése. A jogi meggyőződés nehezen fogható, szubjektív elem, a jogi meggyőződés ugyanis elválaszthatatlanná válik az állami gyakorlattól.⁶⁵ Tehát a szokásjog létrejöttéhez szükséges a közmeggyőződés a jogi szabályozás tárgyát képező állapotra vagy viszonyra. Létrejöhetnek helyi szinten (kis közösségekben), partikuláris szinten, (a nép bizonyos osztályai közt), illetve bizonyos területeken is. A törvényhozó hatalom kifejezetten vagy hallgatólagosan elismerje. Szokásjog kötelező erejét, ellenkező szokásjog vagy a törvény szüntetheti csak meg.

A vendégjog nyomait határozottan megtaláljuk Bibliában azon belül is Lót történetében, aki Szodoma városának lakója volt, a Genézis 19. fejezetében. „Két idegen érkezik Lót házához, akiket vendégül fogad be, majd a házába lépve a vendégjog részeseivé válnak. A város lakóinak jelentős része azt követeli Lóttól, hogy az idegeneket adja ki, ő pedig még 2 szűz lányát is felajánlja ennek ellenében, hogy ne sértse meg a vendégjogot.”⁶⁶ Ugyanis a vendégjog megsértése a legsúlyosabb jogsértésnek számított Közel-Kelet térségében, és nem csupán az egyénre jelentett súlyos következményt, hanem egész családja és törzsi közössége is az ellenség megtorlására számíthatott.

Westerosban számos szokásjog közül a vendégjogot különösen komolyan veszik. Az a jog, amely szerint minden idegen igényelhet, hogy bizonyos esetekben, mint vendéget befogadják. Miután a házigazda felajánlotta a vendéglátást a vendég pedig elfogadta azt, életbe lép a vendégjog, ami védelmet biztosít a vendégnek és a vendéglátónak az ottlét idejére, egymás kezétől nem eshet bántódásuk. Saját tapasztalatunk, hogy amikor egy vendégségbe érkezünk a magyar

⁶⁴ A Pallas nagy lexikona: Szokásjog

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-pallas-nagy-lexikona-2/sz-183B4/szokasjog-18E69/> (2022.12.20.)

⁶⁵ Blutman László: Nemzetközi szokásjog [32. bekezdés]

<https://ijoten.hu/szocikk/nemzetkozi-szokasjog#block-682> (2022.12.20.)

⁶⁶ TOKICS Imre: A ius talionis és az asylum városok jogi, vallási és kultúratörténeti jelentősége a tanakban (Bp, 2011. PhD Disszertáció) 56.-57. o.

http://real-phd.mtak.hu/36/7/dr_Tokics%20Imre_%20Disszertacio_DOI_11_10_03.pdf (2022.12.20.)

vendéglátóink egyből pálinkával kínálják a vendégeket, viszont Westerosban legáltalánosabb esetekben “kenyeret és sót” nyújtanak át a vendégnek, ami jelképesen megosztott ételt szimbolizálja.⁶⁷ G.R.R. Martin történetfolyamában senki sincs biztonságban. A tűz és jég dala könyvsorozat ikonikus jelenete a „vörös nász”. Sokként tapasztaltuk meg Ned Stark halálát és később fiának Robb Stark (észak királya) halálát a vörös nász éjszakáján. Az eseményen a Stark család jelentős részét megölik a Lannisterek által támogatott Frey család tagjai. Robb Stark és felesége, valamint meg nem született gyermekük brutális legyilkolása mindenkit meglepett a vendégjog által biztosított védelem hamis ígérete miatt. A Vörös Nász valódi eseményeken alapszik a skót történelemből, amely „fekete vacsora” néven vált ismertté. II. Jakab tízévesen a skótok királya lett 1437-ben, akit a Douglas klán befolyásos tagjai öltek meg a „fekete vacsorán”. Sir Alexander Livingston, II. Jakab gyámja, illetve Sir William Crichton azonban úgy gondolta, a Douglas klán túlságosan nagy hatalomra tett szert, és fenyegetést jelent a királyra és az országra. Douglas klán testvéreit vendégül látták a király jelenlétében. A testvérek megérkezésekor nagy lakoma vette kezdetét. A három ifjú úr mulatott és jól érezte magát, amikor egyszer csak egy dob hangjára az ajtók bezárultak, egy férfi belépett a terembe, majd egy fekete vaddisznó frissen levágott, vértől csöpögő fejét szolgálta fel nekik, amely a hagyomány szerint a halál szimbóluma volt.⁶⁸ Ezután vélhetően hamis indokkal felségárulásért még aznap kivégezték őket. *„Mindegy, mit találok ki, mindig van a történelemben olyan, ami ugyanolyan rossz, vagy még borzasztóbb”,*⁶⁹

Címerek és jelentésük

Nemesi tagozódásáról már esett szó, de most egy másik fontos elemet szeretnék megemlíteni, ami a nemesi családokhoz kapcsolódik. Ezek a nemesi címerek, melyet egy család, intézmény vagy testület a saját maga identifikálására örökletes, állandó jelleggel használ. A címer egyedi, nemzeti, a történelmi hagyományokban gyökerező, összetett jelkép, ami a nyugati keresz-

⁶⁷A magyar nyelv értelmező szótára: vendégjog

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/v-51E41/vendegjog-533B9/> (2022.12.20.)

⁶⁸Múltkor: Az igazi „vörös nász” – brutális fejezetek a skót történelemből, amelyek megihlették a Trónok harcát <https://mult-kor.hu/az-igazi-vrs-nasz-brutalis-fejezetek-a-skot-trtenelembol-amelyek-megihlettek-a-tronok-harcat-20180314> (2022.12.20.)

⁶⁹George R. R. Martint egy interjú során kérdezték a „vörös nászról”.

<https://m.mult-kor.hu/az-igazi-vrs-nasz-brutalis-fejezetek-a-skot-trtenelembol-amelyek-megihlettek-a-tronok-harcat-20180314> (2022.12.20.)

tény civilizáció, a lovagi kultúra szülötte. Nem szeretném felsorolni az összes nemesi címet, hiszen egy külön dolgozatot lehetne írni belőle, így csak párat említek meg a sok közül, valamint szemléltetem pár magyar család címerét (lásd 22. és 23. sz. képek). A címerek európai megjelenésének elsősorban katonai okai voltak. A vastag sodronyíngék és az arcot takaró páncélzat miatt felismerhetetlenné váltak a csatamezőn, ami azt eredményezte, hogy szükségessé vált egy megkülönböztető jel használata. A megkülönböztető jeleket először az öltözékek színe, lótakarók és pajzsuk díszessége jelentette. Így ezek tudósították a baráti vagy éppen az ellenséges szándékot a csatamezőn. Legelterjedtebb megkülönböztetési mód a címeres pajzsok voltak. A megkülönböztetés hatására a lovagi kultúra meghatározó elemévé váltak a címerek. A lovagok versenyeztek egymással, hogy hőstetteiket a heraldikusok megörökítsék (őket hívták címnyerőknek). Tőlünk nyugatabbra nem hősi cselekményeket, hanem inkább állati címerképeket ábrázoltak pajzsokon. Az 1446 és 1452 között a kormányzó Hunyadi János, aki a török elleni harcokban sokszorosan példátlan eredményeket ért el, V. László királyunk címerét kibővítette (lásd 33. sz. kép). Ahogy V. László levelében írja: „*a súlyos harcokban olyan bátorságot tanúsított, amely méltan hasonlítható az oroszlánéhoz.*” Érdekesség, hogy később Hunyadi gyűrűspecsjén továbbra is a holló címerábrát használta, mert fontosabbnak tartotta.

A jelenkori magyar címerünk több évszázad alatt alakult ki. Az első magyar uralkodói címeres emlékünknél Imre király 1202. évi pecsétjén szerepelt.⁷⁰ A pecséten látható pajzsban nyolc vágásban kilenc lépő oroszlán jelenik meg. Ugyanez a motívum tűnik fel később II. András bulláján, csupán az oroszlánok száma eltérő, a címer szerkezete megegyezik. A korai előfordulásokban kilencszer, később hétszer vágott mezőben, hol a páros, hol a páratlan sávokban oroszlánokat ábrázolnak. A címerek legtöbbször pajzs alakú jelképek. A vágásos címer először Imre 1202-es aranybulláján jelenik meg, majd II. Andrásnál az 1222-es aranybullán (lásd 26. sz. kép).⁷¹ Az Árpád-ház kihalása utáni dinasztiaaváltás kihatott a címerre is. Az Anjou királyok egyesítik az Árpádok vágásos pajzsát saját liliomos címerükkel, pecsétjük hátoldalára pedig az országot szimbolizáló kettőskeresztet vésik. ⁷²A kettőskereszt, mint a királyi hatalom szimbóluma, III. Béla korában (1190 körül) jelenik meg, bizánci hatásra (ugyanis III. Béla a császári udvarban nevelkedett). Nála jelenik meg először címerpajzsban, pénzre verve a ma ismert kettős kereszt. A magyar

⁷⁰ Bertényi Iván: miről tudósítanak a címerek? Rubicon: Amiről a címerek mesélnek (2009/4) 6. o.

⁷¹ Bertényi Iván: Magyar címertörténet Rubicon: Amiről a címerek mesélnek (2009/4) 40-42 o.

⁷² Bertényi István: Az Anjouk Magyarországa Rubicon: Magyarország a mérlegen (2012/1-2)

kettős keresztet és a sávos pajzsot csak a 14. századtól használták a királyra és a területre utalásként. A társországok és melléktartományok címere az anyaországtól eltérő területeket szimbolizálja (lásd 27. sz. kép). Az Árpád-ház kihalása utáni dinasztiaaváltás kihatott a címerre is.

Westerosban a címerek szinte mindenütt feltűntek egy-egy gazdagabb nemesi családnál, mint például pajzson, zászlón, nyeregtakarón, köpenyen, sisakon (lásd 32. sz. kép) vagy pecséten ábrázolt jelképen, a sisakdíszén, és minden olyan jelvényen, mely a címer funkcióját töltötte be (lásd 6 és 7 sz. képek). Ahogy már említettem a királynak hét vazallusa volt. Hét nagy család (15. sz. kép) irányítja a királlyal együtt a királyságot⁷³:

- **Stark-ház:** A legészakabbra a Stark-ház lakik és ők Észak őrzői. Jelmondatuk: „*Közeleg a tél*” ez azt jelenti, hogy mindig fel kell készülni a legváratlanabb eseményre is. Észak őrzőjeként mindig készen kell állniuk mindenre, ami megtörténhet. Címerük a szürke rémfarkas fehér alapon, zöld vágott pajzzsal. Leggyakrabban a szürke és az ezüstsín jellemzi ruhájukat. Az ezüst a fényes volta miatt a tisztaság és a hűség és az őszinteség jele, amely mindig is jellemezte Ned Starkot.
- **Targaryen-ház:** A Targaryenek a sárkány véréből származnak a legendák szerint, Valyria ősi Szabad Tartományának főuraitól eredeztetik magukat. Örökségük megdöbbentő szépségben nyilvánul meg. Orgona, indigókék vagy ibolyaszín szemük van és ezüst, arany vagy platinafehér hajuk. A Targaryenek között gyakori a házon belüli házasság⁷⁴ azért, hogy megőrizzék a vérvonal tisztaságát. Robert lázadásakor a család csaknem összes tagját megölték. Címerük egy háromfejű vörös sárkány (lásd 16. sz. kép), amely lángokat lehel fekete alapon. A vörös sárkány ma is Wales emblémája és a walesi herceg felségjelvényeit is díszíti. Jellemzően vörös ruhákat hordanak, amely az ereikben keringő valyriai vért jelképezi. Jelmondatuk a „*Tűz és vér*”, ami egyértelmű utalás a sárkányok tüzére és a nemesi vérré. A magyar hagyományokban a vörös, mint bajelhárító szín jelenik meg, úgy tartották megóvjá a viselőjét a démonoktól és a veszélyektől.⁷⁵

⁷³ MARTIN, George R. R.: Trónok harca. Alexandra Kiadó, Pécs, 2008, (Függelékek és magyarázatok)

⁷⁴ Westeros Királyainak családfája
<https://hu.pinterest.com/pin/463096774167393480/> (2022.12.20.)

⁷⁵ BODINÉ BELIZNAI Kinga: A bíbor méltóság, a sárga árulás - Szimbólumok és rituálék a jogtörténetben 25-26. o.

- **Lannister-ház:** behódoltak Hódító Aegonnak, aki ezért cserébe Nyugat őrzőjének nevezte ki őket. Westeros leggazdagabb családjának számítanak, mivel területükön rengeteg aranybánya található Kaszter-hegy és Aranyfog-hegy környékén. Bár jelmondatuk „*Halld üvöltésem*”, a királyság lakói mind úgy ismerik, hogy „*egy Lannister mindig megfizeti az adósságát*”. Címer állatuk az oroszlán, amely a címereken a vitézség, a fenségesség és az oltalmazó hatalom jelképe. A középkorban a velencei köztársaságnak a jelképeként jelenik meg, napjainkban Csehország címerében is megtalálható (lásd 21.sz. kép), de a Cambridge-i Egyetem vörös pajzsát negyedelő kereszten is megjelenik.⁷⁶
- **Baratheon-ház:** erényük a szigor és az igazságosság. A Starkokhoz hasonlóan jellemző rájuk, hogy a konfliktust nem tárgyalással, hanem harccal oldják meg. Ezért nem véletlenül jelmondatuk: „*Miénk a harag*”. Címerük egy ágaskodó szarvas sárga alapon. A Szarvas a férfiasság jelképe ugyanis gyors és megfoghatatlan, hiszen gondoljunk csak a magyar néphagyományban ismert csodaszarvas-mondára. Keresztény világban az ugró szarvas az üdvösségre való törekvés és a keresztelés általi újjászületés jelképe, viszont Japánban egyszerre szimbóluma a hosszúélet isteneinek és a magányos búskomorságnak.
- **Greyjoy-ház:** nem kötnek szövetségeket, a maguk feje után mennek, és könnyörtelenül kihasználják, amikor a háborúzó felek hátszárnya meggyengül. A Greyjoy-ok szigetlakók, jellemzően a tengereken erősek. Kereskedelemmel, de főként kalózkodással foglalkoznak. A kalózkodásból eredően jelmondatuk: „*Mi nem vetünk*” (mert úgyis elveszik mástól a megtermelt javakat). Címerük a fekete alapon az arany színű Kraken. A tengerek urai és legyőzhetetlenek a vízen úgy, mint ahogy a Kraken.
- **Martell-ház:** Nymeria, a Rhoyné harcos királynője tízezer hajóval partra szállt Dornában, a Hét Királyság legdélebbi birodalmában és férjül vette Lord Mors Martellt. Az ő segítségével győzte le a lord a vetélytársait és vált egész Dorne urává. Tagjai ismertek tüzes temperamentumukról és a harci technikájukról. Viszonylag elszigetelten élnek a királyság legdélebbi részén. Jelmondatuk: „*Meg nem hajol, meg nem rogy, meg nem törik*”. Dorne az egyetlen, a Hét Királyság közül, amelyet Aegon a Sárkány sohasem hódított meg. Nem is vált a birodalom részévé, csak kétszáz évvel később, akkor is házassági szerződés ré-

⁷⁶ BÓDINÉ BELIZNAI i.m. 40. o.

vén, nem kard által. Öltözetük és szokásaik jelentősen eltérnek. Címerük narancssárga alapon, arany lándzsával átszúrt vörös nap.

- **Tyrell-ház:** A legnagyobb haderővel rendelkeznek Westeroson, vagyonuk pedig majdnem felér a Lannister-ház aranyával. Szövetségesül mindig olyanokat választanak, akiktől a legtöbb hasznot remélik hűségükért.⁷⁷ Legtöbbször zöld színt hordanak, mely szimbóluma a természetnek és az újjászületésnek. Jelmondatuk: „*Erőssé nővünk*”. De, hogy megértsük a jelmondatukat egy kis háttér tudás szükséges a Tyrell-házról. Női ágon Zöldkezü Garth leszármazottainak tartják magukat, aki az Elsők kertészkirálya volt, szőlőindákból és virágokból font koronát viselt és felvirágoztatta a földeket. A ház otthona Égi-kert, ahol számtalan pompázó virág és növény található, nem véletlen a címerük is fűzöld alapon arany rózsza. A Tyrell-ház címerről az író azt nyilatkozta egy interjúban, hogy az Angliai rózsás háborúban résztvevő családok címerét vette alapul (lásd 30. sz. kép).⁷⁸
- **Tully-ház:** Bár a Tullyk sohasem adtak királyokat, gazdag földek birtokosai és Zúgó hatalmas kastélyának urai már ezer éve. Aegon hódítása alatt fellázadtak Fekete Harren ellen, majd hűséget esküdtek a Targaryen-háznak. Ekkor tette Hódító Aegon Folyóvidék őrzőjévé a Lord Edmyn Tullyt. Jelmondatuk: „*család, kötelesség, becsület*”. A Tullyháznak fontos a sorrendiség, mivel számukra a fontossági sorrendben állnak a szavak. Címerükben egy ezüst pisztráng ugrál a kék és sárvörös csíkos mezőn.
- **Arryn-ház:** a Völgy fő háza. A völgy magas hegységek között helyezkedik el. A ház székhelye Sasfészek, ami egyedülálló természeti erővel bír. Magasság és a sziklák miatt szinte bevehetetlen erődítmény. Jelmondatuk: „*hatalmas, mint a becsület*” (olyan hatalmas, mint Sasfészek). Címerállatuk egy fehér sólyom egy félholddal. A magyar Árpád-házi királyaink címer állata, a turulmadárt a 14. század második felében tűnt fel a képes krónikában. Az Árpádok címer állata a legenda szerint Emese álmában, az ő teherbe ejtésében, s így Álmos nemzésében jut szerephez. Az ősi totemállat tehát az árpád ház szimbólumává és címer állatává vált. (lásd 31. sz. kép)

⁷⁷ Trónok Harca: Legnagyobb Házak

<https://www.filmtekeres.hu/sorozat/tronok-harca-het-a-nagy-hazak-tortenete> (2022.12.20.)

⁷⁸ MTI (Múlt kor történelmi magazin): A Tudor-dinasztiában egyesült végül a Yorkok fehér és a Lancasterek vörös rózsája

<https://mult-kor.hu/a-tudor-dinasztiaban-egyest-vegul-a-yorkok-feher-es-a-lancasterek-vrs-rozsaja-20170822> (2022.12.20.)

Jelmondatok

Westerosban a fenti nagy házak mindegyikére jellemző volt, hogy valamilyen megjegyezhető mottó vagy frázis, amely jellemzi őket. A magyar nemesi családokban is előfordultak a jelmondatok. Zrínyi Miklós például az alábbi jelmondatot használta: „Sors bona nihil aliud”, azaz „Jó szerencse, semmi más!” (lásd 19. sz. kép).⁷⁹ A magyar nemzeti lobogóra II. Rákóczi Ferenc az alábbi latin mondatot írta (amely később a forradalom egyik mottójává vált): Cum Deo pro Patria et Libertate (Istennel a hazáért és a szabadságért). Az Osztrák–Magyar Monarchia címere alatt az alábbi szintén latin szöveg található: Indivisibiliter ac Inseparabiliter („Oszthatatlanul és elválaszthatatlanul”) (lásd 20. sz. kép). Az Európai Unió jelmondata: „In varietate concordia” vagyis „Egység a sokféleségben” ez a jelmondat egyrészt a béke és a jólét megteremtése érdekében létrehozott Európai Unióra, másrészt a kontinenst gazdagító kulturális, nyelvi és hagyománybeli sokszínűségre utal.

III. RÉSZ:

Összegzés

A pályamunkámban ütköztettem a Tűz és jég dala könyvben megjelenő jogi elemeket és jogi szimbólumokat az általam tanult jog-, alkotmánytörténeti és hadtörténeti ismereteimmel, ami legfőképpen a középkori magyar korra volt jellemző. A dolgozat első része keretet ad arról a világról, amelyben a történeti cselekmények zajlanak. A második részben a dolgozat fő mondanivalóját igyekeztem bemutatni, tehát mindazon párhuzamokat, amelyek megjelentek a regényben és a középkorban. Bemutattam továbbá a középkori alkotmányos berendezkedést, a hatalomgyakorlást és a jogtörténeti párhuzamokat. Továbbá végig vettem a társadalmi berendezkedés különbségeit, a regényben megjelenő jogi elemeket és kötelezettségeket.

Megvizsgáltam a könyvben, valamint a HBO által készített sorozatban megjelenő ítélezést, bíraskodást és megállapítottam, hogy nagyban eltér a sorozat a magyar történelemhez képest. Jobban tanulmányoztam a hadtudomány megjelenését a regényekben és azon belül is a középkori lovagi kultúrát és harcmodort mutattam be.

⁷⁹ Szigetvári Vár weboldala: "Sors bona, nihil aliud"
<http://szigetvar.hu/var/sors-bona-nihil-aliud> (2022.12.20.)

Az író a dramaturgiai feszültség eszközeként használta a bíraskodást és az ítélezést. Tyrion Lannister kétszer vívta ki maga ellen a sorsot és állt bíróság elé, majd kért mindkét esetben bajnok általi küzdelmet végső ítélezési módként, bár csak az egyik párbaj ért véget számára kedvező eredménnyel. Fontosnak tartottam a címerek, jelmondatok, párbajkódex és szokásjog ismertetését és összehasonlítását a westerosi megjelenésekkel. Pályamunkám zárómondataként szeretném leszögezni azt, hogy véleményem szerint az író jól ismeri az egyetemes jogtörténelmet, hadtörténelmet és rendkívül művelt más területeken is, ezekből gyakran merít inspirációt.

Pályamunkámat kedvenc főhősöm mondataival zárom, aki nem más, mint Tywin Lannister: „*Bolondok! Az aranyakat látják és ezt hívják ők a mi erőnknek. Csakhogy az arany egy kő! A nyugati földek a Lannisterek miatt erős. Az erős vezetőtől származik az egység. Az egységtől pedig a hatalom származik!*”⁸⁰

⁸⁰ Trónok harca: Tywin Lannister és a Nyugatföldek
https://www.youtube.com/watch?v=pa8lhgEivKs&list=PLOb1HpVB9iEHUJrgUB8TuAbebG_2UOKcg&index=3&ab_channel=Angie (2022.12.20.)

Függelékek

- KÉPEK: 1 sz. melléklet

Felhasznált irodalom

1. BALOGH Judit - PAPP László: Előadások a magyar Alkotmányjogtörténet köréből (Debreceni Egyetemi Kiadó 2010)
2. BODA Mihály: A háborús ideológiák története: Háborús ideológiák Nyugat-Európában és Magyarországon az ókortól a 20. századig. Ludovika Press, Budapest, 2022
3. BODÓ János m. kir. honvéd főhadnagy: A nemzetközi jogok a háborúban, Schneller és Göschl testvérek könyv-nyomdája, Nagybecskerek
4. BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: A bíbor méltóság, a sárga árulás - Szimbólumok és rituálék a jogtörténetben - Balassi Kiadó Kft. (Budapest 2014)
5. COGMAN, Bryan, MARTIN, George R. R.: Trónok harca: Hivatalos filmkönyv az HBO sorozat alapján. (Budapest, 2013) Szukits Könyvkiadó, ISBN 9634972990
6. DEÁK István: Szentkirályaink története Balambértől III. Endréig (Budapest, 2000)
7. Dr. GONDA András alezredes (szerk): Hadtörténelem (MH Tanintézeti főnökség kiadvány, 1994)
8. LOTOCKIJ Sz. Sz. altábornagy, docens (szerzői kollektíva vezetője) - NÁDOR Tibor alezredes (szerk.) A háborúk és a hadművészetek története, Zrínyi Katonai kiadó, Budapest, 1975.
9. MARTIN, George R. R.: Kardok vihara. Pécs, 2009. Alexandra.
10. MARTIN, George R. R.: Királyok csatája. Pécs, 2008. Alexandra.
11. MARTIN, George R. R.: Sárkányok tánca. Pécs, 2012. Alexandra.
12. MARTIN, George R. R.: Trónok harca. Pécs, 2008. Alexandra.
13. MARTIN, George R. R.: Varjak lakomája. Pécs, 2010. Alexandra.
14. GYÖRFFY György: István Király és műve (Budapest 2013) Balassai Kiadó
15. GÓCZE István, SZABÓ J. (szerk.) (1995): Hadtudományi Lexikon. A-L. Budapest: MHTT. p
16. MEZEY Barna - Régi idők tomlőcei- Büntetések, börtönök, bakók – Rubicon-Ház Bt. kiadó (Budapest, 2010)
17. MEZEY Barna: Magyar alkotmánytörténet - Osiris kiadó – (Budapest 2007)
18. MEZEY Barna: Magyar Jogtörténet – Osiris kiadó – (Budapest 2004 - 4. Átdolgozott kiadás)
19. SOMOGYI Győző: Magyar Királyok Arcképcsarnoka (Budapest 2006) Kairosz Kiadó
20. SZABÓ József (főszerk.): Hadtudományi lexikon (A-L) (Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest 1995.)
21. Szent László Király Dekrétomainak Harmadik Könyve (1. Fej) (forrás: 1000 év törvényei)
22. TÓTH László: Az istenítéletekről, különös tekintettel hazánkra, Bosnyák Nyomda, 1908.
23. VÉCSEY Olivér: A magyar korona titokzatos története - A Magyar Korona titokzatos története-Vagabund kiadó (Budapest,2006) ISBN:9789639409828

24. WEBER, Max: Tanulmányok, ford. JÓZSA Péter et al., Osiris Kiadó, Budapest, 1998,
25. ZOMBORI István: Lovagok és lovagrendek

Folyóiratok

- PÁLFFY Géza: Régi szokások új kihívások: uralkodó koronázások a kora újkori Magyarországon. Rubicon: Koronázások Magyarországon 1526-tól 1916-ig (2017/1-2)
Bertényi Iván: Magyar címertörténet Rubicon: Amiről a címerek mesélnek (2009/4)
Bertényi Iván: miről tudósítanak a címerek? Rubicon: Amiről a címerek mesélnek (2009/4)
Bertényi István: Az Anjouk Magyarországa Rubicon: Magyarország a mérlegen (2012/1-2)

Internetes források

1. <https://awoiaf.westeros.org/index.php/Customs> (2022.10.10.)
2. https://awoiaf.westeros.org/index.php/A_Song_of_Ice_and_Fire (2022.10.25.)
3. <https://geekhub.hu/tronok-harca-az-ismert-vilag-terkepe/> (2022.10.24.)
4. <https://geekhub.hu/content/gotmap.jpg> (2022.10.24)
5. https://awoiaf.westeros.org/index.php/Timeline_of_major_events#King_Robert.27s_Reign (2022.11.01)
6. <https://www.westeros.hu/tortenet.html> (2022.10.22.)
7. <https://geekhub.hu/tuz-es-jeg-mogott-23-a-het-kiralysag-tarsadalmi-berendezkedese/> (2022. 10. 22.)
8. <https://tortenelem.444.hu/2017/06/21/tronok-harca-es-feudalizmus> (2022.10.22.)
9. <https://mek.oszk.hu/01900/01992/html/index675.html> (2022.10.26.)
10. <https://polgariszemle.hu/archivum/96-2015-junius-11-evfolyam-1-3-szam/toertenelemtudomany-jogtoertenet/669-a-szent-korona-eszme-kueloenbsegei-eckhart-ferenc-timon-akos-es-bartonek-emma-felfogasaban> (2022.10.26.)
11. <http://lexikon.katolikus.hu/M/Magyar%20Szent%20Korona-tan.html> (2022.10. 28.)
12. <http://lexikon.katolikus.hu/K/kir%C3%A1lykoron%C3%A1z%C3%A1s.html> (2022.10.28.)
13. <https://rubicon.hu/kalendarium/1312-junius-15-karoly-robert-legyozi-az-abakat-a-rozgonyi-csataban> (2022.10.31.)
14. <https://mult-kor.hu/10-teny-a-kozepekori-hoherokrol-20220402> (2022.10. 26.)
15. https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/hunyadi_laszlo_kivegzese (2022.10. 26.)
16. https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2015/2.%20sz%C3%A1m/nagy_pongr%C3%A1cz.pdf (2022.10.12.)
17. <http://forumhungaricum.hu/kulturkincs/gyulaffy-uram-rettenetes-oklelese/> (2022.11.02.)
18. <https://kapszli.hu/a-parbajpistoly-es-a-parbaj/> (2022.11.02.)
19. https://library.hungaricana.hu/hu/view/Delmagyarország_1924_09/?pg=42&layout= (2022.11.02.)

20. <https://pdfs.hu/doc/1be97de9/clair-vilmos:-p%C3%A1rbaj-codex-> (2022.10.29.)
21. http://honlap.eotvos.elte.hu/wp-content/uploads/2016/02/ECCE_I-1.pdf (2022.10. 29.)
22. <https://rubicon.hu/cikkek/a-magyar-kiralyi-udvar-tisztsegviseloi-a-kozepkorban> (2022.10. 27.)
23. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-pallas-nagy-lexikona-2/sz-183B4/szokasjog-18E69/> (2022.10. 17.)
24. <https://ijoten.hu/szocikk/nemzetkozi-szokasjog#block-682> (2022.10.27.)
25. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/v-51E41/vendegjog-533B9/> (2022.10.27.)
26. <https://mult-kor.hu/az-igazi-vrs-nasz-brutalis-fejezetek-a-skot-trtenelembol-amelyek-megihlettek-a-tronok-harcat-20180314> (2022.10.27.)
27. https://gameofthrones.fandom.com/wiki/Laws_and_customs (2022.10.25.)
28. <https://hu.pinterest.com/pin/463096774167393480/> (2022.11.02.)
29. https://gameofthrones.fandom.com/wiki/Justice_of_the_Seven_Kingdoms (2022.10.27.)
30. <https://dt.ogyk.hu/hu/gyujtemenyismertetok/jogforrasok/item/408-a-jogforrasi-rendszer-multja?start=1> (2022.10.28.)
31. <https://24.hu/tudomany/2022/01/02/parbaj-istenitelet-kozepkor-tortenelem/> (2022.10. 29.)
32. https://www.oroszlansziv.hu/?page_id=17 (2022. 12. 21.)
33. https://mersz.hu/hivatkozas/m137e2_119_p1/#m137e2_119_p1 (2022. 12. 20.)
34. https://moobius.hu/content/2019/9/Product/tuz_es_ver.pdf (2022. 12. 20.)
35. <https://ijoten.hu/uploads/katonasag.pdf> (letöltve: 2022.12.20 20:00)
36. https://mersz.hu/hivatkozas/dj127nszei_421_p5/#dj127nszei_421_p5 (2022. 12. 18.)
37. http://mtda.hu/books/bodo_janos_a_nemzetkozi_jogok_a_haboruban_1.pdf
38. <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/hadijog/>
39. http://real-phd.mtak.hu/36/7/dr_Tokics%20Imre_%20Disszertacio_DOI_11_10_03.pdf (2022.12.20.)
40. <https://www.filmtekeres.hu/sorozat/tronok-harca-het-a-nagy-hazak-tortenete> (2022.12.20.)
41. <https://mult-kor.hu/a-tudor-dinasztiaban-egyesult-vegul-a-yorkok-feher-es-a-lancasterek-vrs-rozsaja-20170822> (2022.12.20.)
42. <http://szigethvar.hu/var/sors-bona-ni> (2022.12.20.)
43. https://www.youtube.com/watch?v=pa8lhgEivKs&list=PLOb1HpVB9iEHUJrgUB8TuAb_ebG_2UOKcg&index=3&ab_channel=Angie (2022.12.20.)